

יודע לנשאל

הלקות ומנהגים
לחדש ניסן וחג הפסח

”כימי צאתך מארץ מצרים
אראנו נפלאות”

לה' הארץ ומלוּאָה

לעילוי נשמת
זבולון בן סעדיה ורומה ז"ל

שם

משפחה

יוצא לאור על ידי
חידור אידיש "אהלי מנחם"
חב"ד ליובאוויטש
ביתר עילית

בְּפֶתַח הַשַּׁעַר

תּלְמִידִים יְקָרִים!

עוֹמְדִים אָנוּ עִתָּה בְּפֶתַח שַׁל חֲדָשׁ נִיסָן – חֲדָשׁ הָאָבִיב. הַפְּרָחִים מְלַבְּלָבִים, הַפְּרָפְרִים מְעוֹפְפִים וְהַצְּפוּרִים מְצַיְצוֹת – אֵין מִתְאַים מִמְּזֹג אֲוִיר כְּזֶה לְצֵאת לְטִיּוֹל קֶצֶר. מוֹכְנִים? בּוֹאוּ וְהַצְּטַרְפוּ אֵלֵינוּ לְטִיּוֹל לְבֵית מִשְׁפַּחַת חַב"דִּי...

*

כְּנֶגֶד אַרְבַּעַה בְּנֵי מִשְׁפַּחַת חַב"דִּי דְבָרָה תוֹרָה: אֶחָד חֶכֶם, אֶחָד נְבוֹן, אֶחָד יוֹדֵעַ, וְאֶחָד יוֹדֵעַ לְשֵׂאוֹל. בּוֹאוּ וְנִכִּיר אוֹתָם יוֹתֵר:

הַבֵּן הַבְּכוֹר – **חַיִּים הַחֶכֶם**, יוֹדֵעַ אֵת כָּל מִנְהַגֵי חַב"ד לְחֲדָשׁ נִיסָן. הוּא יָכוֹל לְהַדְרִיךְ אֶתְכֶם בְּכָל רֶגַע נִתּוֹן מָה לַעֲשׂוֹת וְכִיצַד – מִמַּשׁ אֲנִי קְלוּפְדִיָּה מְהֻלָּקֵת!

הַבֵּן הַשֵּׁנִי – **בְּנֵי הַנְּבוֹן**, מְבִיֵן הֵיטֵב אֵת מִשְׁמְעוֹתֵם הַחֲסִידִית שֶׁל יָמֵי הַפְּסַח הַנֶּעֱלִים. הוּא יוֹדֵעַ לְסַפֵּר לְכֶם כִּי הַמִּצְוָה הִיא 'בְּטוֹל', וְכִי יֵשׁ לְצֵאת מִמִּצְרַיִם בְּכָל יוֹם. אִם תִּרְצוּ הוּא גַם יִמְשִׁיד לְסַפֵּר לְכֶם עַל מַהוּתָם שֶׁל אַרְבַּע כּוֹסוֹת וְאַפְלוּ מִדוּעַ חוֹגְגִים אֵת אַחֲרוֹן שֶׁל פְּסַח...

הַבֵּן הַשְּׁלִישִׁי – **דְּנִי הַיּוֹדֵעַ**, בְּקִי בְּהִלְכוֹת פְּסַח הֵיטֵב. הוּא לְמַד מֵהוּ הָאֲסוּר בְּחֶמֶץ, וּמֵהוּ הָאֲסוּר בְּקִטְנִיּוֹת. מִתִּי מוֹכְרִים חֶמֶץ, וְאֵין סַפֵּק שֶׁעַם בְּקִיאוֹת כְּזוֹ הוּא עוֹד יִגְדֵל לָרֵב גְּדוֹל וּפּוֹסֵק הִלְכוֹת, וְיֻכַל לְצֵאת לְשְׁלִיחוֹת בְּלֵב שֶׁקֵּט!

וְהַבֵּן הָרְבִיעִי, הַ"יּוֹדֵעַ לְשֵׂאוֹל", הוּא הַקָּטָן שֶׁבְּחִבּוּרָה. לֹא פֶּלֶא שֶׁכֶּלֶם קוֹרְאִים לוֹ בְּחִבָּה "שֵׂאוֹלִי". הוּא שֶׁנּוּן הֵיטֵב אֵת הַקְּשִׁיוֹת בְּאִידִישׁ, וְיוֹדֵעַ לְשֵׂאוֹל אוֹתָם כְּבְּקִי וְרָגִיל. הוּא גַם מְאֹד אוֹהֵב סֵדֶר – עֵבֶדְהָ! הוּא יוֹדֵעַ אֵת כָּל סִימְנֵי הַ"סֵדֶר" בְּאִידִישׁ, וְכִיצַד מְבַצְעִים אוֹתָם בְּעִבְרִית. בְּבֵית רְגוּעִים וּבְטוֹחִים – שֵׂאוֹלִי יִסְדֵר אֵת הַסֵדֶר בְּהִסָּבָה עַל הַצַּד הַטוֹב בְּיוֹתֵר!

*

אַרְבַּעַת הַבָּנִים הָאֵלוּ הֵם אֶחָד, וְלֹא סֵתֶם אֶחָד – אֲלֵא כָּל אֶחָד וְאֶחָד.
 כָּל אֶחָד מֵאַתְּכֶם יְכוּל לְכַלֵּל בְּתוֹכוֹ בְּחֻדְשׁ הַזֶּה אֶת אַרְבַּעַת הַבָּנִים הַלְלוּ,
 בְּעֶזְרַת הַחוֹבֵרֶת שְׂאַתְּם מְחֻזְקִים עֲכָשׁוּ בְיַדְכֶם.

בְּחוֹבֵרֶת זֹו לְקִט צְנוֹת הַחֵידָר עֲבוֹרְכֶם אֶת הַסֵּדֶר וְסִימְנִיו, מִנְהִיגֵי חַב"ד,
 הַלְכוֹת הַחֵג הָעֲקָרִיּוֹת, וּמִכְתָּב הַרְבֵּי הַמַּבְאָר אֶת הַמְשַׁמְעוֹת הַחֲסִידִית שֶׁל הַחֵג
 וּמוֹטִיבֵיו.

בְּחֵג הַפֶּסַח יְדִיעָה זֹו חֲשׁוּבָה בְּכַפְלִים מִכָּל חֵג אַחֵר – הַלֹּא "וְהַגְדַת לְבַנְדִּי"
 הוּא מִמְצׁוֹת הַחֵג! – הַכְּלִי לִידִיעָה זֹו בְיַדְכֶם, וְכֵן גַּם הַזְמַן לְשַׁנֹּן אֶת הַדְּבָרִים
 הַיֵּטֵב לְתוֹעֵלַת כָּל בְּנֵי הַמְשַׁפָּחָה.

אֲנִי מֵאַחַל לְכַלְכֶּם אַ כְּשֶׁרֶן אוֹן אַ פְּרִיילֵכֶן פֶּסַח (פֶּסַח כְּשֶׁר וְשִׁמְחָה), מֵתוֹדֶה
 תִּקְוָה וְאַמוּנָה שְׁלֵמָה שְׁעוֹד בְּשָׁנָה זֹו נִזְכָּה לְקַיֵּם אֶת הַפֶּסַח כְּהַלְכָתוֹ בְּבֵית
 הַמִּקְדָּשׁ הַשְּׁלִישִׁי, וְנִזְכָּה לְאָכַל מִן הַזִּבְחִים וּמִן הַפֶּסַחִים, בְּגִאֲלָה הָאַמְתִּית
 וְהַשְּׁלֵמָה, נְאוּ!

הַרְבֵּי בְּרַק כּוֹכְבֵי

ב"ה

המכתב מיעד לכל יהודי

אל בני וּבנות ישראל בכל מקום שהם

ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

פסח – בסיס לכל החגים

חג הפסח, זמן חרותנו, אינו רק הראשון בין שלשת הרגלים (פסח, שבועות וסוכות), כִּי־אם גם ה"בסיס" לכל החגים. כך הרי חג השבועות, זמן מתן-תורתנו, קשור ישירות עם חג הפסח, וחג הסוכות מהנה תזכורת והמשך לחג הפסח, זכר לסוכות שבהן הושיב ה' את בני-ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים.

הלקחים מפסח עקריים וכלליים

בהתחשב במקום המרכזי שתופס חג הפסח בחיים היהודיים – ברור שהלקחים מן החג הן הם עקריים וכלליים במדה נעלה ביותר, והרי – ככל עניני התורה (במובן "הוראה"), שהם נצחיים – הם בני תקף לכל הזמנים ולכל המקומות.

הענין הכללי של פסח – זמן חרותנו

מזה מובן שאפלו פרט מסוים בעניני החג עשוי לשמש כהוראה יסודית. כל־שכן שהדבר אמור לגבי ענין כללי מתוך עניני החג, וכל־שכן וקל־וחמר שִׁכָּךְ הוא לגבי ענין הקשור בעצם תכנון של החג, והוא – העבדה שחג הפסח הוא זמן חרותנו.

הפלא שביציאת מצרים

בדבר זה עצמו – ענין הגאולה וההשתחררות ממצרים – טמונות הוראות רבות, ועל אחת מהן נתעכב כאן. הכונה לגבי אפן הגאולה – הפלא העצום שבשחרור בני-ישראל מן השעבוד שבו היו נתונים במצרים, וכפי שהדבר מדגש במדה חזקה בתורה: "הנסה אלקים לבוא לקחת לו גוי מקרב גוי, במסת באתת ובמופתים גוי, ככל אשר עשה לכם ה' אלקיכם במצרים לעיניך".

עם ישראל במצרים – כמו עבר בבטן אמו

מצב ישראל לפני הגאֵלה הָיָה שֶׁל "גוי בקרב גוי". דָּבָר זֶה מְבַטֵּא שְׁתֵּי נִקְדוּתוֹת: בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל הָיוּ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם, עוֹד לִפְנֵי הַגְּאֵלָה, בְּמִצְבַּב שֶׁל "גוי" – לְאוֹם עַל־פִּי כָּל הַמּוֹבְנִים הַמְקַבְּלִים; בְּעַל שָׁפָה מִשְׁלוֹ, אֶרֶץ מִשְׁלוֹ (אֶרֶץ גִּשׁוֹן) שָׁבָה חִיו וּפְעָלוֹ, וְכֵן הַלְּאָה. אֵלֶּא שֶׁיִּתְחַד עִם זֹאת הָיָה כְּגוֹי "בְּקֶרֶב" גוֹי, כְּפִי שֶׁחֲכָמֵינוּ זְכוּרֵנוֹס לְבִרְכָה מִתְאַרִים זֹאת: כְּעֶבֶר בְּבֶטֶן אִמּוֹ לִפְנֵי הַלְּדָה. גַּם הָעֶבֶר בְּבֶטֶן אִמּוֹ הוּא, בְּעֶצֶם, דָּבָר חֵי, שְׁלֵם וּמִתְפַּתֵּחַ, בְּעַל גּוֹף מִשְׁלֵם שֵׁיט לֹא רֹאשׁ וְכָל הָאֵיבָרִים.

בְּרַם, לְאַמְתּוֹ שֶׁל דָּבָר, אֵין הוּא מְהִיָּה כָּלֵל כָּל מְצִיאוֹת עֲצָמָיִת, אֵין לוֹ שֶׁכָּל וְרָגֵשׁ מִשְׁלוֹ, לְכָל מְקוֹם שֶׁהָאֵם הוֹלֶכֶת – לְשֵׁם הוֹלֵךְ הָעֶבֶר אוֹטוֹמָטִית, הוּא נִזוֹן רַק בְּמִזוֹן שֶׁהָאֵם אוֹכֶלֶת, וְכֵן הַלְּאָה.

קֶרֶבֶן פָּסַח – הַתְּחַלַּת הַיְצִיָּאָה וְהַתְּנַקּוֹת מִמִּצְרַיִם

כֵּן הָיָה גַּם מִצְבָּם שֶׁל בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם לִפְנֵי הַגְּאֵלָה. הֵם אָמְנָם הָיוּ "עַם" מִכָּל הַבְּחִינּוֹת, כְּאִמּוֹר, וְאַפְלוֹ עִם אֶרֶץ מִיחַדָּת, תְּלַבְּשֵׁת מִיחַדָּת וְכוּ', אֲבָל הֵם הָיוּ כֹּה מְשַׁעֲבָדִים וְכֹה נְטֻמְעִים בֵּין הַמִּצְרַיִם, עַד שֶׁהָיָה אֶפְשָׁר לְדַמּוֹת שֶׁהֵם עוֹבְדִים אֶת הָעֲבוֹדָה־זָרָה, הַאֵלִיל הַמִּצְרִי, שֶׁהָיָה הַטְּלָה. וְאִזּוֹ בָּא הָעֲנָנָן שֶׁל "לִקְחַת לוֹ גוֹי מִקֶּרֶב גוֹי", שֶׁרֹאשִׁיתוֹ הִיָּתָה בְּעֶבְדָּה שֶׁבְנֵי־יִשְׂרָאֵל לָקְחוּ לְעֵינֵי הַמִּצְרַיִם, כְּבֶשׂ, בְּשִׁעָה שֶׁכְּאִמּוֹר הָיוּ הַכְּבָשִׁים הַ"עֲבוֹדָה הַזָּרָה" שֶׁל אֶרֶץ מִצְרַיִם, וְהוֹכִיחוּ שֶׁאֵינוֹ אֵלֶּא כְּבֶשׂ לְאֲכִילָה, הַנֶּאֱכָל לְאַחַר שֶׁהוּא "מוֹכֵן" עַל־יְדֵי אִשׁ (כְּמִצְוָה עַל־יְדֵי הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ הוּא), לְאֲכִילָה "רֹאשׁוֹ עַל כְּרַעְיוֹ וְעַל קֶרְבּוֹ".

לְפַעֲמִים הַרְגֵּשׁת הָעֲצָמָאוֹת הַיָּא טְעוֹת

כָּאן אָנוּ לוֹמְדִים הוֹרָאָה:

אָדָם עָלוּל לְהִשְׁלוֹת אֶת עֲצָמוֹ וְאֶת שְׁמִסְבִּיב לוֹ שֶׁהוּא, כְּבִיכּוֹל, אָדָם עֲצָמָאי, בְּעַל שֶׁכָּל מִשְׁלוֹ וְרָגֵשׁ מִשְׁלוֹ, וְכִדּוּמָה, וְכִאֶשֶׁר אוֹמְרִים עָלָיו שֶׁהוּא מְשַׁעֲבֵד וְעוֹבֵד לְ"עֲבוֹדָה־זָרָה" שֶׁל הַסְּבִיבָה הַנְּכָרִית וְשֶׁל הָעַמִּים שְׁמִסְבִּיבוּ – הוּא טוֹעֵן שֶׁהוּא בְּרַחֲוֹרִין וּבְלִתִּיתְלוֹי.

אָדָם מְשַׁחֵד – אֵינוֹ מְרַגֵּשׁ אֶת הַגְּלוּת

כִּיצַד יְכוּלָה לְהוֹצֵר הַנְּחָה כְּזוֹ וְטְעוֹת חֲמוּרָה כְּזוֹ?

אֵלֶּא שֶׁדָּבָר זֶה עֲצָמוֹ הוּא תּוֹצָאָה מִן "הַמְכִירָה הָעֲצָמִית" לְעֲבָדוֹת: הַרְדִּיפָה אַחֲרֵי הַלְּךְ הַרוּחַ הַרְעִיוֹנִי שֶׁל הַסְּבִיבָה וְשֶׁל גוֹיֵי הָאֶרֶץ ("רֹאשׁוֹ"), אוֹ אַחֲרֵי סְפוּק תְּאַנּוֹת הַכְּבוֹד אוֹ תְּאַוּוֹת

אחרות (הנכללות בנושא הכללי של תאונת האכילה – "קרבו"), או אחרי אינסטינקטים נמוכים יותר ("כרעיו"), או אחרי כלם יחד – עד שאינו אלא כבחינת "עבר במעי אמו", אם כי בהיותו משחד מקנאה, תאוה וכבוד, או, כנזכר לעיל, "ראשו על כרעיו ועל קרבו" – אין הוא חש כלל בגלותו הנוראה בשפלותה כ"עבד לעבדים", לעובדי עבודה זרה, ועד כדי כך שהוא משלה את עצמו כאלו הוא אדם בריחורין.

על ידי בטול לה' יוצאים ממצב הגלות

בא חג הפסח ומלמדנו שאפלו במצב כמתאר לעיל, הרי אם רק יזכר האדם את "ויאמר ה' אל משה", את תורת משה, יהיה מסוגל לבצע את "ושחטו אותו" טביחת ה"עבודה זרה" שלו, ולשרפה "צלי אש, ראשו על כרעיו ועל קרבו", לשרוף את הכל באש של "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך", עד שיהיה אצלו "כלה שארי ולבבי, צור לבבי וחלקי, אלקים לעולם", שגופו ונשמתו כלים תמיד לאלקות.

על ידי הבטול לה' יוצאים בפעל מהגלות

ויהא אז הענין של "לקחת לו גוי מקרב גוי", הקדוש ברוך הוא יתפד אותו מן הקצה אל הקצה, מן העבדות השפלה ביותר אל החרות האמתית, ככתוב: "בהוציאך את העם ממצרים תעבדו את האלקים על החר הזה".

– יציאת מצרים וחרות אמתית קשורות בעבודת ה', כפי שחכמינו זכרונם לברכה אומרים: "עבדי הם" (בגיישראל הם עבדי ה', וממילא –) "ולא עבדים לעבדים".

לזכר את יציאת מצרים במעשה בפעל

הרי מצות עשה מן התורה על כל יהודי להזכיר ולזכר את יציאת מצרים בכל ימי השנה, בימים ובלילות. עליו לעשות את כל התלוי בו, שלא ישאר הדבר בזרון בלבד, כי אם שיבוא לידי הגשמה בחיי היום-יום. אז עוזר הקדוש ברוך הוא להשתחרר מ"מצרים" ולהגיע לעצמאות וחרות אמתית, וההשתחררות באה באפן של "אותות ומופתים" עד "לעניניך", בצורה ברורה ומשמעותית עד שהדבר נראה לעינינו.

קיום מצות זכירת יציאת מצרים בכל יום מחזק את הגאולה

ברך ה' ונצלים, שמג הפסח יעורר את כל אחד לערך הערכה נכונה ובלתי מטעית של המצב

בו הוא נמצא לגבי "זמן חרותנו", הן כפרט והן כחלק מן הכלל, בחייו האישיים ובחייו והתנהגותו החברתיים, ושמצות זכירת יציאת מצרים ביום ובלילה בכל ימות השנה תחזק ותעמיק את הגאולה ואת החרות.

שכן בזה, כבכל עניני טוב וקדשה, יש תמיד מקום לקיים את הצווי "מעליו בקדש".

מגאלה פרטית נזכה לגאלה כללית

ומגאלה הפרטית בקרוב לגאלת כלל ישראל, ובאפו שהיה בגאלה הראשונה, "במסת באתת ובמופתים" ולמעלה מזה – בהבטחה "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות", שאפלו לגבי הנסים של יציאת מצרים יהיו אלה נפלאות, בביאת משיח צדקנו, בקרוב ממש.

בברכת חג פסח כשר ושמח

שמות החג

"חג הפסח" על שם הנס שבעת מכת בכורות פסח ה' ודלג על בתי בני ישראל, ולא הרג בכורים כשם שעשה בכורי מצרים.

"חג המצות" על שם המצה לאכל בו מצות.

"חג האביב", כי החג חל בתקופת האביב בכל שנה ושנה, ובו גם יצאנו ממצרים.

"חג החרות", לזכר יציאת בני ישראל ממצרים לחרות באותיות ובמופתים לאחר עבודת פרך של מאות שנים.

• איזה שם של החג קשור למצה שאנחנו עושים בחג, ומהי המצה הזו?

• איזה שם מהשמות קשור לזמן בשנה, ואיזה שם קשור ליציאה מעבדות לחרות?

• מה מלמדת אותנו המלה "פסח" על מה שקרה לבתי בני ישראל במכת בכורות?

פְּרִשֶׁת הַחֹדֶשׁ

בְּשֶׁבֶת רֵאשִׁי-חֹדֶשׁ נִיסָן, אוּ הַקּוֹדְמוֹת לָהּ, קוֹרְאִים אֶת פְּרִשֶׁת הַחֹדֶשׁ, בְּהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְלַמֵּד אֶת מִשְׁנֵה, כִּי חֹדֶשׁ נִיסָן, בּוֹ יֵצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם וְנִבְחָרוּ לָעָם, הוּא הַחֹדֶשׁ הַחֲבִיב בְּיוֹתֵר לְפָנָיו וְהוּא יִהְיֶה רֵאשׁוֹן לְחֹדָשִׁים. חֹדֶשׁ זֶה הוּא בְּתַקוּפַת הָאֲבִיב, וְרָמֵז לְכַד הַמֶּלֶךְ: "אֲבִיב" אָב לִי"ב, כְּלוֹמֵר רֵאשׁוֹן לִי"ב הַחֹדָשִׁים.

בְּפִרְשָׁה זֹו נִזְכָּר גַּם עֲנֵנוּ קָרְבֵנוּ הַפֶּסַח, כְּדִי לְהַזְכִּיר לָעָם יִשְׂרָאֵל לְהַכִּיֵן אֶת הַקָּרְבָן וְלְהַתְכַנֵּן לְעֹלוֹת לְרָגֶל. חֹדֶשׁ נִיסָן, מְזֻלּוֹ הוּא טָלָה, כִּי הָיוּ מְקַרְבִּים בּוֹ טָלָה לְקָרְבֵנוּ פֶּסַח. יַעֲזָרְנוּ הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לְקַיֵּם כְּכֹר בְּשָׁנָה זֹו אֶת מִצְוֹת הַקָּרְבַת קָרְבֵנוּ הַפֶּסַח בְּבֵית-הַמִּקְדָּשׁ הַשְּׁלִישִׁי, אָמֵן!

בְּרִכַת הָאֵילָנוֹת

הַיּוֹצֵא בִּימֵי נִיסָן וְרָאָה אֵילָנוֹת שְׂמוֹצִיאִין פָּרַח, צָרִיךְ לְבָרֵךְ: "בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁלֹּא חָסַר בְּעוֹלָמוֹ כְּלוּם וּבָרָא בּוֹ בְּרִיּוֹת טוֹבוֹת וְאֵילָנוֹת טוֹבוֹת לִיהֲנוֹת בָּהֶם בְּנֵי אָדָם". וְאֵינוּ מְבָרֵךְ אֶלָּא בְּפַעַם רֵאשׁוֹנָה שְׂרוּאָה בְּכָל שָׁנָה.

זִמַּן בְּרִכַת הָאֵילָנוֹת הוּא בְּחֹדֶשׁ נִיסָן

בְּלֶבֶד וְאַפְשָׁר לְבָרְכָהּ כָּל עוֹד יֵשׁ פְּרִיחָה לְפָנָיו שְׂיֵצְאוּ הַפְּרוֹת מִהָאֵילָן.

- מְתֵי קוֹרְאִים אֶת פְּרִשֶׁת הַחֹדֶשׁ, וּמָה לוֹמְדִים בָּהּ עַל חֹדֶשׁ נִיסָן?

- לָמָּה חֹדֶשׁ נִיסָן נִחְשָׁב לְחֹדֶשׁ הַחֲבִיב בְּיוֹתֵר לְפָנָיו ה'?

- מָה בָּאָה לְרָמֵז הַמֶּלֶךְ "אֲבִיב"?

- מְתֵי מְבָרְכִים בְּרִכַת הָאֵילָנוֹת, וְכַמָּה פְּעָמִים מְבָרְכִים אוֹתָהּ בְּכָל שָׁנָה?

- אִם יֵצְאֵת בְּחֹדֶשׁ נִיסָן וְרֵאשִׁי אֵילָנוֹת פּוֹרְחִים אַחֲרֵי שֶׁכְּבָר בְּרִכַת פְּעַם אַחַת הַשָּׁנָה, מָה עָלֶיךָ לַעֲשׂוֹת?

קרבנות הנשיאים

כְּשֶׁנֶחְנַדַּד הַמִּשְׁכָּן הִקְרִיבו הַנְּשִׂאִים אֶת קַרְבְּנוֹתֵיהֶם לַמִּזְבֵּחַ בַּיּוֹם הַיְמִימִים הָרִאשׁוֹנִים שֶׁל חֹדֶשׁ נִיסָן, כָּל יוֹם הָיָה נְשִׂיא אַחַר מִקְרִיב אֶת קַרְבָּנוֹ. בְּכָל יוֹם מִיָּמִים אֵלוֹ נוֹהֲגִים לְקַרֵּא אֶת "קַרְבֵּן הַנְּשִׂאִים" שֶׁל אוֹתוֹ יוֹם מִפְּרֻשֵׁת נְשֵׂא. בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן מִתְחִילִים מִ"וַיְהִי בַּיּוֹם בְּלוֹת מִשְׁה" וְכוּי וּבַיּוֹם הַיּוֹם אוֹמְרִים "זֹאת חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ" וּמְשִׁיכִים בְּפְרֻשֵׁת בְּהַעֲלוֹתָדָד עַד "כִּן עָשָׂה אֶת הַמְּנוֹרָה", וּלְאַחַר מִכּוֹן יֵשׁ לוֹמַר "יְהִי רְצוֹן" כַּמוֹפִיעַ בְּסֻדוֹר, וְגַם הַפְּהָגִים וְהַלְוִיִּים אוֹמְרִים אוֹתוֹ.

- מתי הקריבו הנשיאים את קרבנותיהם, וכמה ימים זה נמשך?

- מה אומרים ביום י"ג בניסן?

- אם היום הוא ה' בניסן, מה נוהגים לקרא בו לפי המנהג?

חנוכת המזבח: קרבנות הנשיאים והמנורה הטהורה

העגלות והבקר - חלוקת המסע ללויים

לבני גרשון (2 עגלות)
בני קהת: בכחף ישאו (במדבר ו טו)

לבני מררי (4 עגלות)
הנשיאים הביאו שש עגלות (שאר לכל נשיא עגלה לכל בני שבטם) כדי לסייע בבשאת המטען. (במדבר ז, י)

לבני קהת לא ניתנו עגלות, כלל, כי עליהם לשאת את כלי הקדש (הארון והמזבח) על גופיהם.

פירוט קרבן הנשיא (סט אחד לכל יום)

כלי כסף וזהב למנחה וקטורת

קערת כסף, 130 שקל
חוקק כסף, 70 שקל
כף זהב אמת, 10 שקלים

בהמות לקרבנות עולה וחסאת

לעולה
פר אחד, איל אחד, כבש אחד, בן שנתי

לחסאת
שעיר עזים אחד

זבח השלמים
(במדבר ז, י)

חמישה כבשים בני שנה, חמישה עזים, חמישה אילים, שני בקר

המנורה הטהורה

מקשה זהב - מן הבסיס ועד הפרח
המנורה כולה גולטה מנוש זהב אמת, כפי כפי הנראה שתיארה ח' למשת בהר סיני. (במדבר טז, י)

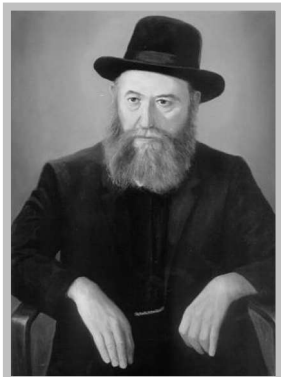
"אל מול פני" המנורה יאיר
ששה תנודות מעבירים (מלשכת תנול' צד) וחותנו כך ששם האירים לניח ונוי והאנוצ'.

קנים ששים באלכסון
קני המנורה יוצאים ממנו כו בקנים ישרים (במדבר ז, V), כפי שציינה משה רבנו.

רשימת שנים עשר הנשיאים

- יום 1: גרשון בן שורדב (יהודה)
- יום 2: מררי בן מררי (ישעיה)
- יום 3: אליעזר בן חלף (נחמן)
- יום 4: אליעזר בן יודיש (מנשה)
- יום 5: שלומי בן יודיש (מנשה)
- יום 6: אסף בן נחמל (מד)
- יום 7: אלישבע בן עזריה (לויים)
- יום 8: בנילאל בן דחור (מנשה)
- יום 9: אהרן בן דרעי (במנשה)
- יום 10: אהרן בן עשית (לוי)
- יום 11: אביאל בן ענני (לוי)
- יום 12: אחירע בן ענין (מנשה)

ב' ניסן

יום הנאָרצייט של כבוד־קדשת אַדמו"ר רבנו שלום־דובער –
מוהרש"ב – מלויבאוויטש נשמתו־עָדן.

בשנת תרע"ו נאָלץ הרבי לעזב אַת לויבאוויטש בעקבות
מלחמת העולם הראשונה, ועבר לעיר רוסטוב. שם נשאר עד
להסתלקותו במוצאי־שבת־קדש פּרשת ויקרא, אור ליום ראשון
ב' ניסן תר"פ ושם מנוחתו כבוד.

י"א ניסן

הרבי נשיא דורנו נולד ביום ששי י"א ניסן תרס"ב לאביו הרב
המקבל לוויצחק ולאמו הרבנית חנה. על ידתו מספר שהוריו
קבלו ששה מבקרים מהרבי הרש"ב ובהם ברכות והוראות מה
לעשות בגלד, כגון: הקפדה על נטילת ידים לפני כל ארוחה,
הכנת כפה וטלית־קטן עבורו.

הרבי הרני"צ התבטא: "בשנת תרס"ב היו גזרות רעות על
כלל עם־ישראל וקדם חג הפסח נתבטלו בדרך־נס".

ביום זה מתנעדים ומקבלים החלטות טובות בנוגע
להתקשרות לרבי, בהוספה בלמוד תורתו ובקיום הוראותיו.

• מה מצין ביום ב' בניסן?

• לאן עבר הרבי הרש"ב בעקבות מלחמת העולם הראשונה, ועד מתי נשאר שם?

• באיזה תאריך נולד הרבי נשיא דורנו, ומי היו הוריו?

• אילו הנהגות בקש הרבי הרש"ב שיקפידו עליהן בגלדותו של הרבי???

• מה נוהגים לעשות ביום י"א בניסן?

שַׁבַּת הַגְּדוֹל

שַׁבַּת שְׁלֹפְנֵי הַפֶּסַח קוֹרִין אוֹתוֹ "שַׁבַּת הַגְּדוֹל", לְפִי שְׁנַעֲשֶׂה בּוֹ נֶס גְּדוֹל... וּכְשֶׁלְקָחוּ יִשְׂרָאֵל פְּסַחֵיהֶם בְּאוֹתוֹ שַׁבַּת (שֶׁחַל אוֹתָהּ שָׁנָה בִּי נִיסָן) נִתְקַבְּצוּ בְּכוֹרֵי אַמּוֹת הָעוֹלָם אֶצֶל יִשְׂרָאֵל וּשְׂאֵלוּם: לָמָּה זֶה הֵם עוֹשִׂין כִּד? אָמְרוּ לָהֶם: זָבַח פֶּסַח הוּא לֵה' שְׁנֵהֲרַג בְּכוֹרֵי מִצְרַיִם. הִלְכוּ בְּכוֹרֵיהֶם אֶצֶל אֲבוֹתֵיהֶם וְאֵל פְּרַעֲה לְבַקֵּשׁ מֵהֶם שִׁישְׁלְחוּ אֶת יִשְׂרָאֵל, וְלֹא רָצוּ. וַעֲשׂוּ הַבְּכוֹרוֹת עִמָּהֶם מִלְחָמָה וְהָרְגוּ הַרְבֵּה מֵהֶם.

וְזֶה שְׁפָתוֹב: "לְמַכָּה מִצְרַיִם בְּבְכוֹרֵיהֶם". (וְלֹא נֶאֱמַר "לְמַכָּה בְּכוֹרֵי מִצְרַיִם") וְקִבְּעוּ נֶס זֶה לְזִכְרוֹן לְדוֹרוֹת בְּשַׁבַּת וּקְרָאוּהוּ "שַׁבַּת הַגְּדוֹל".

הַזִּכְרוֹן לְנֶס זֶה נִקְבַּע לְשַׁבַּת שְׁקֻדָּם הַפֶּסַח, וְלֹא כִּבְשֶׂאֵר הַמוֹעֲדִים שֶׁנִּקְבְּעוּ לְפִי הַיּוֹם בְּחֻדָּשׁ. לְפִי שְׁפָי נִיסָן מֵתָה מְרִים וְקִבְּעוּ בּוֹ תַעֲנִית כְּשֶׁחַל בְּחוּל.

דְּרֻשַׁת הָרַב

נִהְיָו בְּקַהְלוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁהָרַב דּוֹרֵשׁ הַלְכוֹת פֶּסַח בְּשַׁבַּת הַגְּדוֹל, אִם אֵינּוּ עָרַב פֶּסַח (שְׂאֵוּ) מְקַדְּמִים אֶת הַדְּרֻשָּׁה לְשַׁבַּת שְׁלֹפְנֵי שַׁבַּת הַגְּדוֹל).

וְהַעֲקָר לְדַרְשׁ וּלְהוֹרוֹת לָהֶם דְּרָכֵי ה' וּלְלַמֵּד לָהֶם הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר נַעֲשׂוּ וְלֹא בְּפִלְפוּלִים שְׂאֵינָם נוֹגְעִים לְמַעֲשֶׂה.

אֲמִירַת הַהַגְּדָה

מִנְהַגְנֵנוּ לְקַרְא בְּשַׁבַּת הַגְּדוֹל לְאַחַר תְּפִלַּת מִנְחָה, אֶת הַהַגְּדָה מִ"עֲבָדִים הֵינְנוּ" עַד "לְכַפֵּר עַל כָּל עֲוֹנוֹתֵינוּ". לְפִי שְׁבַשַׁבַּת הַגְּדוֹל הֵינְתָה הַתְּחִלַּת הַגְּאֻלָּה וְהַנְּסִים.

• לָמָּה הַשַּׁבַּת שְׁלֹפְנֵי פֶסַח נִקְרָאת "שַׁבַּת הַגְּדוֹל", וְאֵיזָה נֶס קָרָה בָּהּ ?

• מָה עָשׂוּ בְּכוֹרֵי מִצְרַיִם אַחֲרֵי שֶׁשָּׁמְעוּ לָמָּה בָּנֵי יִשְׂרָאֵל לוֹקְחִים אֶת הַפֶּסַח, וּמָה הֵינְתָה הַתּוֹצְאָה?

• לָמָּה הַזִּכְרוֹן לְנֶס נִקְבַּע לְשַׁבַּת שְׁלֹפְנֵי פֶסַח וְלֹא לְיוֹם " בְּנִיסָן עֲצָמוֹ?

• מָה מִטְרַת דְּרֻשַׁת הָרַב בְּשַׁבַּת הַגְּדוֹל, וּמָה חֲשׁוֹב שְׂיִהְיֶה בְּדְרֻשָּׁה?

• אֵיזָה חֵלֶק מִהַהַגְּדָה נוֹהֲגִים לְקַרְא בְּשַׁבַּת הַגְּדוֹל וּמֵתֵי קוֹרְאִים אוֹתוֹ?

בְּעוֹר חֶמֶץ

חֶמֶץ אֲסוּר בַּפֶּסַח בְּאֲכִילָה וּבַהֲנָאָה. וּמִצְוַת־עֲשֵׂה מִן הַתּוֹרָה לְבַעַר אֶת הַחֶמֶץ בְּעָרֵב פֶּסַח. בְּנוֹסֵף לְאֲסוּרֵי הָאֲכִילָה וְהַהֲנָאָה מִהַחֶמֶץ בַּפֶּסַח, אֲסָרָה הַתּוֹרָה שְׁנַחֲזִיק בְּרִשׁוּתָנוּ כֹּל דְּבַר־חֶמֶץ בְּיָמֵי הַפֶּסַח. וְזֶהוּ אֲסוּר "בֵּל יֵרָאֶה וּבֵל יִמָּצֵא", דְּהֵינּוּ שְׁלֵא נִרְאָה בְּרִשׁוּתָנוּ כֹּל דְּבַר־חֶמֶץ, וְלֹא יִמָּצֵא בְּרִשׁוּתָנוּ חֶמֶץ אֲף אִם אֵין אָנוּ רוֹאִים אוֹתוֹ.

מֵהוּ חֶמֶץ?

כָּל אֶחָד מִחֲמֻשֵׁת מִיַּיִן הַדָּגוּן (חֹטָה, שְׁעוֹרָה, כֶּסֶמֶת, שְׁבֵלֶת־שׁוּעַל וְשִׁיפּוֹן), שֶׁבֵּא בְּמִגְעַע עִם מַיִם, לְאַחַר שְׁנֵתֶלֶשׁ מִן הַקֶּרֶקֶע, וְגַם הַמַּאֲכָלִים וְהַמְשַׁקָּאוֹת הַנִּעְשִׂים מִמֵּינִים אֵלֶּה (לֶחֶם, עוּגוֹת וּמַצֵּים לְמִינֵיהֶם וְכוּן בִּירָה, שְׂמֵרִים, וִיסְקִי) - הֵם חֶמֶץ. בַּפֶּסַח, הַחֶמֶץ נֶאֱסָר בְּאֲסוּר אֲכִילָה וּבְאֲסוּר הַנָּאָה, וְאֲסוּר שְׁיִמָּצֵא בְּרִשׁוּתוֹ שֶׁל יְהוּדִי.

קִטְנִיּוֹת

בְּדוֹרוֹת מְאַחֲרִים יוֹתֵר אֲסוּרוֹ חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל גַּם אֲכִילַת קִטְנִיּוֹת, בְּגִלְלַת הַדְּמִיוֹן לְחֲמֻשֵׁת מִיַּיִן דָּגוּן וְכוּן מִשׁוּם שְׁבִימּוֹת הַשְּׁנָה מְצוּי שְׁמֵת־עָרֵב קָמַח דָּגוּן בְּקִטְנִיּוֹת. בְּגִדְרַת קִטְנִיּוֹת נִכְלָלִים: שְׁעוּעִיּוֹת, אֲרִז, פּוּל, תִּירָס, אֶפְרוֹנָה, חוּמוֹס, דִּמּוֹ, חֲרָדֵל, כֶּסֶמֶת, כְּמוֹן, כֶּרֶסֶם, עֲדָשִׁים, פֶּרֶג, קִנְבוֹס, שְׂמֶשֶׁם, שְׁעוּעִיּוֹת, תּוֹרְמוֹס, תִּירָס וְכוּדוֹמָה.

בְּחֶלֶק מִקְהֵלוֹת עַדוֹת הַמְזֻרָח, נֶהוּג לְהַתִּיר אֲכִילַת קִטְנִיּוֹת בַּפֶּסַח, אֲדָּ זֹאת רַק לְאַחַר זְהִירוֹת מִיַּחֲדָת, נְקוּי וּבְרוּר יִסוּדֵי וְקִפְדָּנֵי לְפָנֵי חַג הַפֶּסַח וְנִדְאוֹת מַחְלָטוֹת שְׁיִצְרוּ וְנֶאֱרָזוּ כִּי־כִשְׁרוֹת לְפֶסַח".

- מָה מִצְוַת עֲשֵׂה שְׁצָרִיף לְקַיֵּם בְּעָרֵב פֶּסַח?

- מָה פְּרוּשׁ הָאֲסוּר "בֵּל יֵרָאֶה וּבֵל יִמָּצֵא", וְאִיךָ הוּא בָּא לִידֵי בְטוּי בְּבֵית שֶׁל יְהוּדִי בַּפֶּסַח?

- אֵילּוּ מִיַּנִּים נִחְשָׁבִים חֶמֶץ כְּשֶׁהֵם בָּאִים בְּמִגְעַע עִם מַיִם? וְתוֹ שְׁתֵּי דְגָמָאוֹת לְמַאֲכָלִים אוֹ מְשַׁקָּאוֹת שְׁנִעְשִׂים מֵהֵם!

- לְמָה חֲכָמֵים אֲסוּרוֹ אֲכִילַת קִטְנִיּוֹת בַּפֶּסַח בְּדוֹרוֹת מְאַחֲרִים יוֹתֵר?

- מָנָה שְׁלוֹשׁ דְּגָמָאוֹת שֶׁל קִטְנִיּוֹת!

בטול חמץ

אין עוברים על אסור "בל גראה ובל ימצא" בחמץ שאינו שלנו, שגאמר: "לא גראה לך". ופרשו רבותינו זכרונם לברכה: "שלקך אין אתה רואה, אבל רואה אתה של אחרים ושל הפקר. ולפיכך מן התורה אם הפקיר את חמצו, כבר יצא ידי חובתו ושוב אינו עובר על חמץ זה בלאו, אף אם הוא נשאר בביתו. אך מפני שני טעמים קבעו חז"ל שלא די להפקיר את החמץ:

א. משום שחששו שלא יהיה ההפקר בלב שלם.

ב. מפני שאם ישאיר את החמץ בבית, עלול הוא לשכח בתוך הפסח ולבוא חסוֹשֵׁלֹס לֶאֱכֹל ממנו. (ואסור האכילה וההנאה הוא כמוֹבֵן גם בחמץ של הפקר).

מכירת חמץ

כדי להתגבר על שני החששות האמורים, תקנו חז"ל שבנוסף לבדיקת החמץ ולבטולו והפקרתו, נמכר לגוי את החמץ שאיננו מבערים. מכירה זו היא מכירה גמורה עלפי דין והמוכר אף מקבל על עצמו בקנינו גמור שלא לחזור בו ממנה. ולכן אין מקום לחשש כמו בהפקר, שמא לא היה זה בלב שלם.

בנוסף לעצם המכירה, צריך לסגר את כל החמץ הנמכר לנכרי לתוך מקום מיוחד ומסמן באופן ברור, כך שלא יבואו חסוֹשֵׁלֹס לֶאֱכֹל ממנו או להנות ממנו בשוגג בפסח. לאחר הפסח, הגוי מוכר את החמץ בחזרה ליהודי.

מה מוכרים

יש פוסקים שהתירו למכר חמץ גמור רק במקום הפסד מרבה, כגון בעל חנות שישיש לו כמיות גדולות של חמץ. אבל אנו נוהגים למכר גם חמץ גמור בכמות קטנה. ואדמו"ר ה'צמח צדק' היה מוכר במכירת החמץ חתיכת חלה, והיה אוכל ממנה בצאת החג – לאחר קניית החמץ בחזרה מהגוי.

נסח שטר הרשאה למכירת חמץ

אני החתום מטה נותן בזה פוֹחַ לרב ... להיות שליח ומרשה במקומי למכר בערב הפסח את כל המיני חמץ ותערובות חמץ, בעלי חיים הניזונים מחמץ, וחמץ נקשה. הן שלי או שיש לי או לבני-ביתי איזה חלק ושתפיות או אחריות בהם. הן הנמצאים ברשותי במקומות השייכים לי או הנמצאים בידי אחרים וכן אני נותן בזה פוֹחַ לרב הנ"ל להשפיר את כל המקומות שנמצא בהן איזה פרט מהאמור לעיל, בכתובות כדלהלן. ויכול הרב הנ"ל למכר את כל מיני החמץ וכו' ולהשפיר את המקומות הנ"ל למי שיירצה ובאופן שירצה הן בעצמו והן על-ידי שלוחו או באיכוחו.

זמן מכירת חמץ

אפשר למכור את החמץ כל עוד הוא מתר בהנאה, דהיינו עד סוף זמן בעור חמץ. אבל משעה זו ואילך, חייבים לבער מיד כל חמץ שנמצא ברשותו של ישראל. ואפילו לאחר הפסח אסור להנות מחמץ שעבר עליו הפסח.

סמון החמץ

את מוצרי החמץ שלא מבערים, וכן את כלי החמץ, יש לרפז בארון או בחדר מיוחד סגור ונעול, שעליו יצנו בשלט בולט: "חמץ". חמץ שלא נמכר לגוי מגדר כ"חמץ שעבר עליו הפסח" והוא נשאר באסורו המחלט לעולם, ואסור לסחר בו או להנות ממנו בכל דרך אחרת.

• למה אין עוברים על האסור "בל יראה ובל ימצא" בחמץ שאינו שלנו?

• מה הם שני החששות שבגללם קבעו חז"ל שלא די בהפקר חמץ?

• למה תקנו חז"ל למכור את החמץ לגוי בנוסף לבדיקה ולבטול?

• למה צריך לסגור ולסמון את המקום שבו נמצא החמץ שנמכר?

• לפי המנהג שלנו, מה אגחנו מוכרים גם בלי לחשש?

• עד מתי אפשר למכור את החמץ, וממתי חייבים לבער אותו מיד?

• למה צריך לסגור ולסמון את המקום שבו נמצא החמץ שנמכר?

כלים לפסח

רצוי ונכון שבכל בית יהודי יהיו מערכות כלים נפרדות לפסח. את כלי הפסח מאחסנים כל ימות השנה במקום מיוחד, שמור מפני מגע עם חמץ, ולקראת חג הפסח מוציאים אותם לשמוש. מי שאין ביכולתו ליחד כלים לפסח יכול להכשיר את כלי החמץ בהכשרה מיוחדת. גם את המטבח יש להכשיר לקראת הפסח. ובגלל הקושי בהכשרת הכירים לבשיל והתנור לאפיה – רבים מעדיפים להשתמש בכירים ובתנור מיוחדים לפסח.

הגעלת כלים

כלי חמץ שרוצים להשתמש בהם בפסח, תיבנים להגעילם. ההגעלה נעשית על ידי הכנסת הכלים למים רותחים שעולים מהם בועות. יש נוהגים להגעיל גם כלים חדשים שרוצים להשתמש בהם בפסח. ישנם כלים שלא מספיקה להם הגעלה כדי להכשירם לשמוש בפסח, וצריכים לעשות להם "לבון" כלומר, מחממים אותם באש, עד שהם נראים בצבע לבן כמו האש. יש הרבה פרטי דינים בהלכות הגעלה ולא את כל הכלים ניתן להכשיר לפסח, לכן משתדלים שהמקום שבו עושים את ההגעלה יהיה קרוב לרב שמצוי בהלכות אלו.

• מה עושים עם כלי פסח במשך כל ימות השנה, ולמה עושים זאת?

• מה יכול לעשות מי שאין ביכולתו ליחד כלים מיוחדים לפסח?

• מה צריך לעשות עם כלי חמץ שרוצים להשתמש בהם בפסח?

• איך נעשית הגעלת כלים?

• מהו "לבון" כלים, ומתי צריך להשתמש בו?

• האם כל כלי אפסר להכשיר לפסח? הבא הוכחה מההלכה!

• למה משתדלים שהמקום שבו עושים את ההגעלה יהיה קרוב לרב?

• מדוע רבים מעדיפים להשתמש בכירים ובתנור מיוחדים לפסח?

בדיקת חמץ

אור לארבעה־עשר בניסן בודקים את החמץ לאור הנר בכל פנות הבית, לאחר נקיון הבית ומרוקו ביסודיות לקראת החג. את בדיקת החמץ עורכים מיד עם רדת החשכה והיא נועדה לודא שאכן לא נשאר אפלו חמץ קלשהו בבית.

סדר הבדיקה: נוטל נר שעונה, שקית, נוצה וכף־עץ. מאירים באמצעות הנר ובודקים בחרים ובסדקים בכל מקום שמכניסים שם חמץ לפעמים. את החמץ שמוצא מכניס לשקית באמצעות הנוצה.

נהוג להניח בפנות הבית – לפני תחלת הבדיקה – עשרה פתיתי חמץ עטופים בשקית או נר, ובעת הבדיקה לאספם בשקית.

לאחר הבדיקה, כרד את החמץ שמצא יחד עם הנר, הנוצה וכף העץ בתוך השקית, וניח את השקית במקום שמור על־מנת שלא יתפזר החמץ על־ידי תינוקות או בעלי־חיים. לאחר מכן, יש לומר את הנסח של בטול החמץ המיוחד, בנדפס בהגדה.

בדיקה לאור הנר

חכמים תקנו שבדיקת חמץ תהיה לאור הנר דוקא. ולכן מקומות שמנקים אותם לפני זמן בדיקת חמץ כדי להשתמש בהם בפסח, כמו ארונות מטבח וארונות בגדים וכדומה, צריך לבדקם בלילה לאור הנר. אבל אין מברכים על בדיקת חמץ שנעשית לפני זמנה.

• למה בודקים חמץ דוקא בליל י"ד בניסן, ומה מטרת הבדיקה?

_____

• מה מניחים בפנות הבית לפני הבדיקה?

_____

• אילו בלים מכינים לבדיקה, ואיך משתמשים בהם?

_____

• איפה בבית צריך לבדק חמץ, ואיך יודעים היכן לחפש?

_____

• מה עושים עם החמץ שמוצאים, ומה עושים בסוף הבדיקה כדי שלא יתפזר שוב?

_____

• מה הדין אם בדקו לפני הזמן?

_____

תענית בכורות

הבכורות מתענים בערב פסח, זכר לנס שנעשה לבכורי ישראל שנצלו מ"מכת בכורות". ונוהגים הבכורות להשתתף בבקר בסעודת מצוה, כגון סיום למוד מסכת. השתתפות בשמחת הסיום פוטר את הבכור מלצום בהמשך כל היום.

בכור קטן קדם ברמצוה פטור מהתענית, ואביו צריך להתענות במקומו. ומוכן שאם האב משתתף בסיום מסכת, הרי הוא נפטר מחיוב זה. כאשר ערב פסח חל בשבת, מקדימים את סיום המסכת.

שרפת חמץ

בערב פסח ממחרים לסים את ארוחת החמץ האחרונה עד סוף זמן אכילת חמץ. יוצאים לשוף את החמץ שנותר בבית וכן את השקית ובה החמץ שנאסף ב"בדיקת חמץ" אמש. שרפה זו צריכה להעשות קדם סוף זמן בעור חמץ. בתם הבעור מבטלים ומפקירים את החמץ שאולי נשאר וקים במקום הסמוי מן העין ואומרים את גסח הבטול המיוחד לשעה זו, כנדפס בהגדה.

בטול חמץ

בעת שרפת חמץ מבטלים את החמץ בלשון זו: "כל חמירא וחמיעא דאכא ברשותי דחזיתיה ודלא חזיתיה דחמיתיה ודלא חמיתיה דבערתיה ודלא בערתיה לבטל ולהוי הפקר בעפרא דארעא".

ותרגום מלים אלו הוא: "כל שאור וחמץ שיש ברשותי, שראיתיו ושלא ראיתיו, שבערתיו ושלא בערתיו יבטל ויהיה כעפר הארץ".

נוהגים לומר בשעת הבעור תפלות שיזכנו השם יתברך ונצל מאסור חמץ, וכן נזכה לבער את החמץ – יצרהרע אשר בלבנו.

ערב פסח

אסור לאכל מצה בערב פסח, כדי שתהיה אכילת מצת מצוה בלילה הסדר לתאבון. ומטעם זה נוהגים שלא לאכל מצה מראש-חדש ניסן ויש שנמנעים מאכילת מצה שלשים יום קדם הפסח. ובערב פסח אין אוכלים גם מכל המינים שמכניסים לחרסת ולמרור.

חצות היום

בזמן שביית המקדש היה קיים, היו כל ישראל מביאים בערב פסח את קרבן הפסח. מועד הקרבתו הוא החל מחצות היום, ולכן החל מחצות היום של ערב פסח אין עושים מלאכה שלא לצורך היום. לאחר תפלת מנחה אומרים את 'סדר קרבן פסח' הנדפס בהגדה, מתוך צפייה לבנון בית המקדש במהרה בלימנו.

• מה עושים הבכורות בערב פסח, ומדוע?

• כיצד הבכור יכול להפטר מן הצום?

• מה דינו של בכור קטן ומי מתענה במקומו?

• מה עושים כשערב פסח חל בשבת לגבי סיום מסכת?

• עד מתי צריך לסים את אכילת החמץ בערב פסח?

• מה עושים עם החמץ שנשאר בבית ועם החמץ שנאסף בבדיקת חמץ?

• מתי צריכה להעשות שרפת החמץ?

• מה עושים לאחר סיום בעור החמץ ומה אומרים אז?

• למה אסור לאכול מצה בערב פסח?

• מאיזה זמן אין עושים מלאכה שלא לצורך היום ולמה?

• מה אומרים אחרי תפלת מנחה בערב פסח?

קרבן החג

בערב פסח היו שוחטים את קרבן הפסח.

את הקרבן היו שוחטים בשלש קבוצות, וגם ישראל יכול לשחטו. כשהקבוצה הראשונה נכנסת, נועלים את דלתות העזרה, ומתחילים לשחט את הפסח. במשך כל הזמן היו הלויים אומרים את ההלל בשירה ובזמרה, ואם גמרו, קראו שוב. אם גמרו פעם שנייה היו קוראים פעם שלישית. אד מפיון שהכהנים היו זריזים וסימו במהירות רבה את העבודה, לא קרה אף פעם שקראו שלש פעמים.

בכל פעם שגמרו את ההלל, תקעו הכהנים בחצוצרות, תקיעה, תרועה ותקיעה. הכהנים היו עומדים בשורות, ובדיהם היו בזיכים של כסף ושל זהב, והם היו מעבירים את הדם של הקרבן מאחד לשני, כדי שכלם יתעסקו במצוה. לאחר מכן השלימו את כל המלאכה שנסארה לעשות בקרבן, והקבוצה השנייה היתה נכנסת. שוב היו מתחילים מתחלה, וכן בקבוצה השלישית.

את קרבן הפסח אסור לבשל, אלא תיבנים לאכל אותו "צלי", שזה מראה על חסר בזמן, כמו שהיה לאבותינו כשיצאו ממצרים. גם אסור לשבר עצם מהקרבן, ולא להשאיר ממנו לבקר המתרת.

• מתי היו שוחטים את קרבן הפסח?

• לכמה קבוצות היו שוחטים את הקרבן ומי היה רשאי לשחט אותו?

• מה היו עושים הלויים בזמן השחיטה?

• מה היו הכהנים עושים באשר סימו לומר את ההלל?

• כיצד העבירו הכהנים את דם הקרבן ומה היתה מטרת הדבר?

• כיצד צריך לאכל את קרבן הפסח ומה אסור לעשות בו?

• אילו שני דברים נוספים אסור לעשות בקרבן הפסח?

מצות מצוה

מנהגנו לאכל מצות־יד בלבד, ולהזהר מלהשרות את המצה במים או בכל משקה אחר, מכיון שהופכת להיות "מצה שרויה" עליה הקפידו רבותינו מאוד שלא לאכלה. לכן, בנטילת ידים ל"מים אמצעיים" או "מים אחרונים" במשך כל מי החג, אין להעביר על השפתים את הידים הרטבות, מחשש שגשגארו עליהן פרורי מצה העלולה להיות מצה שרויה.

קטנים ותינוקות שקשה להאכיל אותם באפו אחר, אפשר להקל ולתת להם מצה שרויה ובמקרים מסוימים אפילו קטניות. וכמוכן שבכל מקרה כזה צריך לשאל רב ולעשות לפי מה שיפסק. אבל בנוגע למצות־מכונה, כתב הרבי שלא לתת מהן אפילו לתינוקות.

מצות שמורה

נאמר בתורה: "ושמרתם את המצות". מכאן שיש צורך בתשומת־לב מיחדת שהמצות לא יבואו, חסד־שלום לידי חמוץ. והמהדרים שומרים את החטים כבר משעת הקצירה שלא יגעו בהם מים.

מצה שמורה, היא מצה שהחל משעת הקצירה שומרים ומקפידים שהחטים לא יבואו במגע עם לחות או רטיבות כלשהי. בלילה הסדר אוכלים מצה לפחות שלש פעמים. פעם אחת – בתחלת הסעודה לאחר ברכת "המוציא" וברכת "על אכילת מצה". פעם שנייה – בעת אכילת "כורך", שהוא כריך של מצה ומרור. פעם שלישית – "אפיקומן", אכילת המצה שחזתמת ומסיימת את הסעודה. הכמות המינימלית שיש לאכל בכל פעם היא "כזית" (27 גרם).

יש להקפיד שמשך אכילת ה"כזית" יהיה בזמן קצר ככל האפשר ולא יותר מארבע דקות.

• למה נזהרים שלא להשרות מצה במים או במשקה?

• מה החשש בהעברת ידים רטובות על השפתים בחג?

• מתי מתר להקל לקטנים במצה שרויה או בקטניות?

• מאיזה שלב מתחילים לשמור את החטים למצה שמורה?

• כמה פעמים אוכלים מצה בלילה הסדר ומה הכמות בכל פעם?

ליל הסדר

"ליל הסדר" בשמו כן הוא. מנהגי ליל־הסדר נקראים "סדר" משום שהם ערוכים בצורה מסודרת ומתכננת. ה"סדר" הזה מוכיח, כי את העולם מכון הקדוש־ברוך־הוא ואין שום מקריות בהנהגתו את העולם.

ליל־הסדר הוא ארוע מרכזי בפסח ובו מתאחד העם היהודי בשלחן משתף - במצוות, מנהגים ותכנים המאפיינים את כל עדות ישראל בתפוצות העולם.

מצוות הלילה

בליל־הסדר, ישנן ארבע מצוות מן התורה:

א. אכילת מצה.

ב. אכילת קרבן פסח. ומצוה זו אינה נוהגת בזמן שאי־אפשר להקריב קרבן פסח.

ג. אכילת מרור. וכשאין קרבן פסח, אין מצוה זו נוהגת מן התורה אלא מדרבנו, כדלהלן.

ד. לספר ביציאת מצרים.

אנשי כנסת הגדולה תקנו את נסח ה"הגדה של פסח", ובכל קהלות ישראל מקימים את

המצוה על־ידי אמירת ההגדה.

ישנן עוד שתי מצוות שהן מדברי החכמים, והן:

א. אכילת מרור בזמן הזה, אף שאין מקריבים קרבן פסח.

ב. שתית די כוסות יין.

• למה נקרא ליל פסח בשם "ליל הסדר"?

• מה מלמד ה"סדר" על הנהגת העולם?

• אילו המצוות מן התורה שמקימים בליל הסדר?

• מי תקן את נסח ההגדה של פסח וכיצד מקימים את המצוה?

• אילו שתי מצוות הן מדברי חכמים בליל הסדר?

מנהגי ה"סדר"

כדי לקיים את המצוות הללו, וגם כדי לעשות זכר לקרבן פסח וּמַגִּינָה, תקנו חכמים זכרונם לברכה, את כל הסדר הזה: הסבה, ברכה, נחץ, וכי'. בכל הדברים האלו יש זכר לעבדות שממנה יצאו אבותינו, וספור הנסים שהיו בזמן יציאתם ממצרים.

בפסח יש מנהגים רבים, ומקפידים מאוד לקיים את המנהגים שעוברים מדור לדור ללא שנוי. גם הנסח שבו מבארים את סימני הסדר ואת ארבע הקשיות הוא מדיק מאוד. הרבי נשיא דורנו הקפיד לומר את ארבע הקשיות בנסח זה באידיש וכו' כשהיה מסדר את הקערה הנה אומר את מה שעושה לפי הנסח המובא בהמשך.

ערוב תבשילין

לפי הדיון אסור להכין תבשילים מיוס טוב לשבת. לכן, באשר החג חל בערב שבת, תקנו חכמים לשיר ממה שמבשלים בערב החג לצורך שבת, ועלידיזה מתר להכין אכל מיוס טוב לשבת, כי ערבו את הבשול של ערב יוס טוב עם הבשול של שבת ומהקנה לשבת התחילה מערב החג, כשעדון הנה חול. יש לקחת מצה עם תבשיל (דג וכדומה), ולומר את נסח הערוב המופיע בסדורי התפלה.

• למה תקנו חכמים את סדר ליל הסדר?

• מה מזכירים מנהגי הסדר על העבר של עם ישראל?

• למה מקפידים לקיים את מנהגי פסח ללא שנוי מדור לדור?

• כיצד נהג הרבי לומר את ארבע הקשיות ולסדר את הקערה?

• מתי צריך לעשות ערוב תבשילין?

• איך עושים ערוב תבשילין?

הדלקת נרות

עם פניסת החג מדליקים נרות לכבוד החג. מברכים "ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם אשר קדשנו במצוותיו וצונו להדליק נר של יום טוב" ולאחריה מברכים: "ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה".

השלחן והקערה

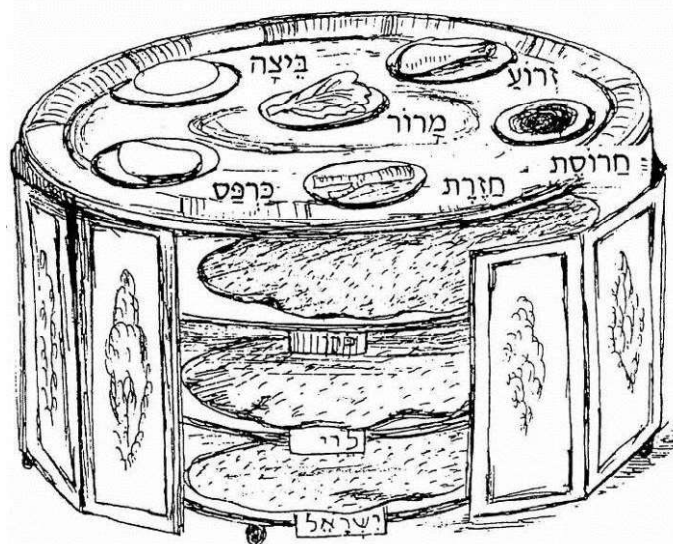
את שלחן הסדר עורכים בכלים נאים ופורשים עליו מפה מהדרת. עורך הסדר יושב בראש השלחן ולידו מניחים את המצות והקערה. מצד שמאל של מושב כל אחד מהגברים מכינים את כריות ההסבה.

מכינים יין אדם או מיץ ענבים וגביעים. גם הנשים והבנות חיבות במצוות הלילה הזה אבל אינן נוהגות בהסבה. כל מי שהגיע לגיל חנוך מוזגים לו כוס יין, כדי שיקים את מצות ארבע כוסות. במרכז השלחן מניחים גביע גדול הנקרא "כוסו של אליהו". בערב הזה נוהגים בגנוני מלכות ואצילות כדרך של בני חורין.

כדי לקיים את לילה הסדר כהלכתו יש צורך בשורה של הכנות עלמנת להבטיח את השלמות ההלכתית של שלחן הסדר על כל פרטיו.

יש להכין יין, מצות, גביעים, עלי חסה או חזרת לימרוור – להזכיר את מרידות חיי עם ישראל במצרים. בצל או תפוחי אדמה ליכרפס. חרסת – זכר לטיט שבו עבדו אבותינו בפרך ומימלת. כמוכן יש לצלות מעט בשר (צנאר עוף) ליזרועי – זכר לקרבן הפסח, וביצה מבשלת – זכר לקרבן חגיגה.

כל זה, כמוכן, כתוספת לסעודת החג.

סדור הקערה

סדר על שלחנו קערה בגי מצות מנחות זו על זו : הישראל' ועליו ה'לוי' ועליו היפהו'. ועליו
 ל'מין - ה'זרוע', וכנגדו לשמאל - ה'ביצה'. תחתיים באמצע - ה'מרור'. תחת הזרוע -
 ה'חרסת', וכנגדו תחת הביצה - ה'כרפס', ותחת המרור - החזרת שעושים 'כורד':

לוקחים שלש מצות כפופות מעט (שיש להן מעין בית-קבול) ומניחים אותן על גבי קערה.
 את הפריטים מסדרים על המצות (המכסות במפת-בד או מפית ניר וכדומה) בצורה של שני
 נקדות "סגול", זה תחת זה.

בסגול העליון: זרוע מימין, ביצה משמאל, ומרור באמצע.

ובסגול התחתון: חרסת מימין, כרפס משמאל, ושוב מרור - ל"חזרת" - באמצע.

זרוע   ביצה
 מרור
 חרסת   כרפס
 חזרת

• כיצד עורכים את שלחן הסדר ומה פורסים עליו?

• היכן יושב עורך הסדר והיכן מניחים את המצות והקערה?

• מי חוב בארבע כוסות ומי אינו נוהגות בהסבה?

• אילו מאכלים מכינים לקערה ומה כל אחד מהם מזכיר?

• כיצד מסדרים את שלוש המצות על הקערה?

• איך מסדרים ששת הסימנים בקערה

הזרוע והביצה

בזמן שביית המקדש היה קיים, היו מנחים על שלחן הסדר בעת אמירת ההגדה – מצה, מרור, חרסת וקרבו הפסח. לאחר חרבו הבית, תקנו חכמים שיהיו על השלחן שני תבשילים – אחד זכר לקרבו הפסח ואחד זכר לקרבו החגיגה.

כזכר לקרבו הפסח נוהגים לקחת תבשיל בשר מפרק הנקרא זרוע, זכר לכך שהקדוש-ברוך הוא גאל את ישראל ממצרים "בזרוע נטויה". למנהג חב"ד לוקחים צנאר עוף. כזכר לקרבו החגיגה לוקחים ביצה קשה מבשלת (לא מקלפת).

המרור

נוהגים לקחת ירק מר הנקרא חזרת (חרון) שטוחנים אותו לפרורים וכן לקחת עלי-חסה ולמרות שלמעשה אין לה טעם מר, מכל-מקום כשהיא שוהה בקרקע, הקלח שלה מתקשה ונעשה מר מאוד.

יש לחפש אחר חסה ל'מרור' ולקנותה אפילו בדמים יקרים, שכן היא רומזת על הצורה בה מררו המצרים את חיי אבותינו בפרך: תחלת השעבוד היתה בפה רך תוך פתוי במלים נפות ונתינת שָׁכַר וכדומה, ולבסוף העבודה הפכה לעבודת פרך קשה ומרה.

החרסת

החרסת באה כזכר לטיט שנשתעבדו בו אבותינו. ונוהגים לטבל בה את המרור לפני אכילתו. החרסת היא רסק של פרות ושמה נקבע על-שם הלבנה שהיא מעשה חרסית. את החרסת יש לעשות מפרות שנמשלו בהם כנסות-ישראל, כגון: תאנים, שנאמר "התאנה חנטה פגיה". אגוזים, שנאמר "אל גנת אגוז". תמרים, שנאמר "אעלה בתמר". רמונים, שנאמר "כפלח הרמון". תפוחים, שנאמר "תחת התפוח עוררתיך", שהיו יולדות שם בניהם ללא עצב. שקדים, על-שם ששקד (מהר) הקדוש-ברוך-הוא על הקץ לעשות. לפי מנהג חב"ד לוקחים רק תפוחים, אגסים ואגוזים.

הכרפס

כדי לגרם לילדים לתמוה, להתפלא ולשאל "מה נשתנה", התקינו כי מיד לאחר הקדוש, עוד לפני הסעודה, יאכל כל אחד מעט ירקות טבולים במימלח, דבר שבדרך-כלל לא עושים לפני הסעודה.

הא לחמא עניא

המצוות נקראות "לחם עני" משתי סבות:

- א. משום שזהו מאכל עני שיש בו רק קמח ומים ללא כל תוספות, והוא אף אינו תופח.
- ב. משום ש"עונים עליו דברים הרבה". שאוכלים את המצות רק לאחר שקראו את ההגדה. לכן יש להקפיד שבנוסף למצות שבקערה, יהיו בחדר שבו עורכים את ה"סדר", גם המצות של כל המסבים. כדי שגם מי שאין לו קערה, יקים את מצות אכילת מצה במצות שקראו עליה את ההגדה.

• מה הניחו על שלחן הסדר בזמן שבית המקדש היה קיים?

• מה תקנו חכמים להניח על השלחן לאחר חרבן הבית?

• מה לוקחים לזכר קרבן הפסח ומה המנהג בסב"ד?

• מה לוקחים לזכר קרבן החגיגה?

• איזה ירקות נוהגים לקחת למרור?

• מדוע החסה רומזת לשעבוד במצרים?

• למה טוב לחפש חסה למרור אפילו בדמים יקרים?

• מה מסמלת החרסת ולמה טובלים בה את המרור?

• מאלו פרות עושים חרסת ולפי מנהג חב"ד מאלו לוקחים?

• למה אוכלים ברפס בתחלת הסדר ומה טובלים בו?

• למה המצות נקראות "לחם עני" ומה צריך להכין לכל המסבים?

קִדּוּשׁ

אומרים 'אתקינו' של יום טוב, וקדוש.

מנהגנו בקדוש ובכל כוס של ברכה, למזג עד שישפך מעט החוצה (כבהבדלה), וגם בליל הסדר יש לנהג כך. הרבי כתב בהגדה "אין מדקדקין ש'ימזג אחר", ובפעל אף לא הניח לאחרים למזג לו.

נוהגים לקדש מעמד, הן בפסח הן בשבת ויום טוב. וגם השומעים עומדים.

בשעת ברפת הגפן והקדוש – יתן עיניו בכוס.

**בליל פסח, פשהאבא מגיע הבייתה מבית הכנסת,
עושים מיד קדוש, ומחלקים אגוזים ושקדים,
פדי שהילדים לא ירדמו וישאלו את ארבע הקשיות.**

**פסח ביי נאכט ווי דער טאטע קומט אהיים פון שול,
מאכט מען גלייך קידוש, און מטיילט ניסאלאך מיט
מאנדאלאך אז די קינדערלאך זאלן נישט איינשלאפן און
זאלן פֿרעגן די פיר קשיות.**

וּרְחֵץ

הַרְבֵּי קָרָא לְפָנַי נְטִילָה זוּ גַם אֶת הָאָמוּר בְּסִדּוּר עַל יְפָרְפְּסִי.

**מְוֹאֲשֵׁט זָאךְ דִּי הָעֵנֶט און מְמַאכֵט נִישֵׁט
א בְּרָכָה "עַל נְטִילַת יָדִים" וַיִּיל מְגִיִּיט נָאךְ נִישֵׁט
עָסוֹן דִּי סְעוּדָה.**

**נוטלים את הידים ולא מברכים "על נטילת ידים",
כי עדין לא הולכים לאכל את הסעודה**

כַּרְפֵּס

שְׁעוּרוֹ: פְּחוֹת מ־17 גָּרָם, עַל מְנַת שְׁלֵא לְהִתְחַיֵּב בְּבִרְכָה אַחְרוֹנָה, מְטַבְּלִים וְאַחֲר־כֵּן מְבָרְכִים, כְּדֵי לְתַכּוֹף הַבִּרְכָה לְאֲכִילָה כְּכֹל הָאֲפֹשֶׁר. וּמְכַוְּנִים לְהוֹצִיא גַם הַמְרוֹר וְגַם הַכּוֹרֵף. נוֹהֲגִים לְאָכְלוֹ שְׁלֵא בְּהֶסְבָּה. לְאַחַר מִכּוֹן אֵין מְחַזְרִים אֶת הַנוֹתֵר מִמֶּנּוּ לְקַעֲרָה (וְיֵאָף אִם נִשְׁאַר, מְסִירִים מִמֶּנָּה).

הַרְבֵּי הַטַּבְּלוֹ גִּי פְּעָמִים בְּמִי מְלַח.

מְנַעֲמֵט אַ שְׁטִיקָאֲלֶע כַּרְפֵּס

און מְטוֹנְקֵט דָּאס אֵיין אֵין זְאֵלֶץ וואָסער

און מִמֵּאכְט אַ בְּרָכָה "בּוֹרָא פְּרִי הָאָדָמָה"

און מ'הָאט אֵין זֵינען אויף די מְרוֹר.

לוֹקְחִים חֲתִיכָה שֶׁל כַּרְפֵּס, טוֹבְלִים אוֹתָהּ בְּמִי מְלַח,
וּמְבָרְכִים "בּוֹרָא פְּרִי הָאָדָמָה", וּמְתַכּוְּנִים בְּבִרְכָה גַם עַל הַמְרוֹר

יַחַץ

פּוֹרְסִים אֶת הַמַּצָּה כְּשֶׁהִיא בְּתוֹךְ הַמַּפֶּה, מְכַסֶּה. פּוֹרְסִים אֶת הַמַּצָּה לְשָׁנֵי חֻלְקִים: הָאֶחָד גָּדוֹל וְהַשֵּׁנִי קָטָן מְמַנּוּ. אֶת הַחֻלְק הַגָּדוֹל מְנִיחִים לְאַפִּיקוֹמֹן, וְהַקָּטָן מְנִיחִים בְּמַקוֹמוֹ, בֵּין שְׁתֵּי הַמַּצּוֹת.

כְּבוֹד־קִדְשָׁת אֲדַמּוּ"ר מוֹהַר־ש"ב וּמוֹהַר־נִי"צ נִשְׁמָתֵם־עֲדוּ הֵיוּ שׁוֹבְרִים אֶת הָאַפִּיקוֹמֹן לְחֶמֶשׁ חֲתִיכוֹת. פֶּעַם נִזְדַּמְּן שְׁנַשְׁבֵּר לְשֵׁשׁ חֲתִיכוֹת, וְהַנִּיחַ אַחַת הַצָּדָה.

מִצְפִּינִים אֶת הָאַפִּיקוֹמֹן בֵּין שְׁנֵי כָרִים, וְלֹא תַחְתִּיהֶם. "אֵין נוֹהֲגִים בְּחֻטִּיפַת [גְּנֻבַת] הָאַפִּיקוֹמֹן בְּבֵית הַרְבִּי".

מְנַעַמֵּט דִּי מִיטִילֶסְטֵע
מַצָּה וּוּאָס מְרוֹפֵט דָּאָס
לִוִי, און מְצוּבְרֵעֶכְט דָּאָס
אויף צווי שְׁטִיקֶלאַךְ, דִּי
גְרַעסֶעֶרע שְׁטִיקֶל בַּאֶהֶלֶט
מַעַן אויף דָּעם אַפִּיקוֹמֹן,
און דִּי קֶלַעֲנֶעֶרע לִיִּגֶט
מַעַן צוֹרִיק אֵין דִּי קֶעֶרֶה.

לוקחים את המצה האמצעית, שקוראים לה "לוי",

ושוברים אותה לשני חלקים.

את החלק הגדול שומרים לאפיקומן,

ואת החלק הקטן מחזירים לקערה.

מגיד

"בבית הרב אין מגביהים הקערה, ורק מגלים מקצת המצות".

הרבי היה נוהג לגלות מקצתן של כל ג' המצות, גם הפרוסה, ויש אומרים שהיה מסובב, שהיה הצד השלם מגלה כלפי חוץ.

"איתא בכתבי האריז"ל שצריך לומר את ההגדה בקול רנה ובשמחה".

אחרי 'הא לחמא' מסלקים הקערה עם המצות לצד אחר (הרבי רק הסיטה קמעה), אף המצות נשארות מגלות ומוזגין כוס שנייה.

מזאגט די הגדה, פון "הא לחמא עניא"

ביז "גאל ישראל".

אומרים את ההגדה,

מ"הא לחמא עניא" עד "גאל ישראל".

טאָטע אַיך וויל באַ דיר פֿרעגן

די פֿיר קשיות

מה נשתנה

וואס איז אנדערש

הלילה הזה

די נאכט פון פֿסח

מכל הלילות

פון אלע נעכט פון אַ גאנץ יאהר.

די ערשטע קשיא איז:

שבכל הלילות

אלע נעכט פון אַ גאנץ יאר

אין אנו מטבילין

טונקען מיר נישט איין

אפילו פעם אחת

אפילו איין מאל אויך נישט

הלילה הזה

די נאכט פון פֿסח

שתי פעמים

טונקען מיר איין צוויי מאל: איין מאל פֿרפס אין זאלץ וואסער

און איין מאל מרור אין חרוסת

די צווייטע קשיא איז:

שׁבֿכֿל הַלִּילוֹת

אַלע נֶעכט פֿון אַ גאַנץ גאַר

אַנוֹ אוֹכְלִין

עָסן מִיר

חֲמֵץ אוֹ מִצָּה

אַז מִיר ווִילן עָסן מִיר חֲמֵץ און אַז מִיר ווִילן עָסן מִיר מִצָּה

הַלִּילָה הַזֶּה

דִּי נֶאכֶט פֿון פֿסַח

כֵּלֹ מִצָּה

עָסן מִיר גאַר מִצָּה

די דריטע קשיא איז:

שׁבֿכֿל הַלִּילוֹת

אַלע נֶעכט פֿון אַ גאַנץ גאַר

אַנוֹ אוֹכְלִין

עָסן מִיר

שְׂאֵר יִרְקוֹת

אַלע סאַרטן גרינס

הַלִּילָה הַזֶּה

דִּי נֶאכֶט פֿון פֿסַח

מְרוֹר

עָסן מִיר מְרוֹר.

די פֿערטע קשױא איז:

שװַבֿל הלילות

אַלע נַעכט פון אַ גאַנץ גאַר

אַנו אַוּבֿלין

עסן מיר

בין יוֹשֿבֿין

סיי זיצנדיקערֿהייט

ובין מִסֿבֿין

און סיי אַנגישפֿאַרטערֿהייט

הלילה הזה

די נאַכט פון פֿסח

פֿלנו מִסֿבֿין

זיצן מיר אַלע אַנגישפֿאַרטערֿהייט אויף די לינקע זייט

טעטע ענטפֿער מיר אַ תירוץ אויף די אַלע פֿיר קשױות.

רְחֻצָה

לפני שנגשים לנטילת ידים שותים כוס שנייה בברכה ובהסבה.
 הרבי אמר בלחש את כל הדינים שבסדור, מ'רחצה' עד 'פורד'.

מואשט זאך די הענט
און ממאכט זא א ברכה "על נטילת ידים"
וײל מגייט עסן די סעודה.

נוטלים את הידים ומברכים "על נטילת ידים",
כי הולכים לאכל את הסעודה.

מוציא מצה

כל בני הבית חובבים במצות אלו. ידי חובת 'לחם משנה' יוצאים על ידי ראש המשפחה, אך כל אחד ואחד מברך לעצמו.

הרבי ברוך את כל הברכות הללו מישוב. נוטל בשתי ידיו את שלש המצות, כשאצבעותיו מפרידות בין מצה למצה, ומברך 'המוציא'. אחר כך הניח למצה התחתונה להשטט מזדיו, וברך 'על אכילת מצה' ושב מהן – בהיותן מכסות – לפרוסות קטנות כדי צרכו. סדרן זו על גבי זו ואכלן נמד בשתי ידיו. לא הכניסו לפיו בבת אחת. נבר הגה שלא בלע היצינים בשלמותם.

שעור פזית: המקבל הוא, ששעור 'פזית' במצה הוא 27 גרם, כשליש מצת יד.

**ממאכט א ברכה "המוציא לחם מן הארץ"
און אויכעט "על אכילת מצה".**

**מברכים "המוציא לחם מן הארץ",
וגם "על אכילת מצה".**

מְרוֹר

מְרַכְּכִים מְקַצֵּת מֵהַחֲרֹסֶת שְׁעַל הַקְּעָרָה בֵּינּוּ שְׁבֵתוֹדֵי הַכְּלִי שְׁבֵת־חֲתִית הַכּוֹס. טוֹבְלִים מְקַצֵּת הַמְרוֹר בַּחֲרֹסֶת. מְנַעְרִים אֶת הַחֲרֹסֶת, שְׁלֹא יִתְבַטֵּל טַעַם הַמְרִירוֹת. וְאִזּוּ מְבָרְכִים "עַל אֲכִילַת מְרוֹר", וּמְכַוְּנִים לְפֶטֶר בְּזֶה גַם אֶת הַמְרוֹר שֶׁבִּיכּוֹרֵדֵי, וְאוֹכְלִים שְׁלֹא בְּהֶסְבָּה. לוֹעֲסִים הַיֵּטֵב כְּדֵי לְהַרְגִישׁ אֶת טַעַם הַמְרִירוֹת.

הַחֲסָה וְהִתְרִינֵי מְצַטְרָפִים יַחַד לִיְכַזִּיתֵי מְרוֹר.

הַרְבֵּי נִהְגוּ לְאָכַל גַּם חֶלֶק מֵרֹאשׁ הַתְּמָכָא, לֹא טָחוּן. אֲכַל שְׁעוֹר גְּדוֹל בְּמִיחָד. אִךְ הַזְּחִיר בְּשֵׁם "אֲדָמוֹר" מוֹתְרִי"צ נִשְׁמַתוֹעֵדוֹן, שְׁאִין יוֹצְאִים נְדִי חוֹבָה בְּמְרוֹר שְׁאִין יְכוֹלִים לְסַבְּלוּ מִחֲמַת חֲרִיפוֹתוֹ.

מְנַעֲמֵט אַ כְּזִית מְרוֹר

אוֹן מְטוֹנֵקֵט דָּאס אִיין אִין חֲרֹסֶת

אוֹן מְמַאכְט אַ בְּרָכָה "עַל אֲכִילַת מְרוֹר".

לוֹקְחִים כְּזִית מְרוֹר,

וְטוֹבְלִים אוֹתוֹ בַּחֲרֹסֶת,

וּמְבָרְכִים: "עַל אֲכִילַת מְרוֹר."

פּוּרְדֵּי

לוקחים פזית מהמצה התחתונה וכזית מרור משני הסוגים. מניחים מעט חרסת ובשה (מהקערה) על המרור, ומנערים אותה מיד אחר־כך (הרבי מרח חרסת – אולי כשנפלה החרסת שטבל בה מהתמכא – על התמכא ולא על העלים).

בסוף ה'פורד' היה טובל את חתיכת התמכא השלמה בחרסת, ואוכלה עטופה בעלי המסה – ולא נער). פורכים אותם נמד, אומרים "בן עשה הלל..." ואוכלים בנמד ובהסבה.

מְנַעֲמֵט אַ פִּזִּית מְרוֹר מִיֵּט

אַ פִּזִּית מִצָּה

מְטוֹנְקֵט דָּאס אַיִן

אַיִן חֲרֹסֶת

אַוֹן מְזַאגֵט:

"בֶּן עֲשֵׂה הֵלֶל..."

אַוֹן מְעֵסֵט דָּאס

אַנְגִּישְׁפֶּאַרְטֶעֶרְהֵיִט

אַוּיִף דֵּי לִינְקֶע זַיִט.

לוקחים פזית מרור עם פזית מצה,

וטובלים אותו בחרסת,

ואומרים: "בן עשה הלל,"...

ואוכלים אותו בהסבה לצד שמאל.

שֵׁלַח עוֹרֵךְ

אוכלים שלא בהסבה.

מתחילים באכילת הביצה שעל הקערה. הרבי לא בודק ולא פתח כלל את הביצה לפני אכילתה. טבל אותה תחלה ג' פעמים במי־מלח. במשך הסעודה טבל את המצה ג' פעמים במלח ואוכלה.

למים אמצעיים ואחרונים אין להעביר האצבעות על השפתים, בכל שבעת ימי הפסח. נתן לשותות ון בסעודה, אך אין נוהגים לומר 'למים', שלא נראה כמוסיף על הכוסות.

**מְגַרֵיט צו דעם טיש מיט פלייש און פיש
און אלע גוטע זאכן לכבוד יום טוב.**

**מְכַנֵּים אֶת הַשֵּׁלַח עִם בֶּשֶׂר וְדָגִים,
וְעִם כָּל מִינֵי מֵאֲכָלִים טוֹבִים לְכַבּוֹד יוֹם טוֹב.**

צפון

לפני אכילת האפיקומן יש לשותות באפון שלא יבוא לידי צמאון אחר־כך.

בסוף הסעודה מוציאים את האפיקומן, מחלקים לכל אחד ואחת פזית. טוב לאכל שני 'פזיתים', אחד זכר לפסח ואחד זכר למצה הנאכלת עמו. יש לאכל את כלו במקום אחד. אוכלים בהסבה, ויש לסימו קדם חצות.

**מְנַעֵמֵט אַרױס דַּעם בַּהאַלְטענעם אַפִּיקוֹמֵן
און מַעֲסֵט דָּאס אַנגִישְפֶּאַרְטערהייט
אויף די לינקע זייט.**

**מוציאים את האפיקומן שנשמר,
ואוכלים אותו בהסבה
לצד שמאל.**

בְּרָךְ

הַרְבֵּי מְזַג כּוֹס שֶׁל אֱלֹהֵינוּ תְּמִיד קִדְּם בְּרַבַּת הַמְּזוֹן, וְאַחֲרָיו מְזַג לוֹ כּוֹס שְׁלִישִׁית.

הַרְבֵּי הַשְׁתַּמֵּשׁ בְּכוֹס זְכוּכִית לְכוֹסוֹ שֶׁל אֱלֹהֵינוּ, וּבְדִקְוָה תַּחֲלָה בְּשׂוֹלֵיָהּ אִם הִיא חֲלָקָה בְּלֹא פְּגָם.

מִקְרִיא הַהַגָּדָה הוּא הַמְּצַמֵּן.

כָּל אֶחָד מֵהַמְּסַבִּים אוֹחֵז בְּיָדוֹ אֶת הַכּוֹס עַד אַחֲרֵי 'בוֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם'.

לְאַחַר בְּרַבַּת הַמְּזוֹן שׁוֹתִים כּוֹס שְׁלִישִׁית בְּבִרְכָה וּבְהִסָּבָה.

מְבַעֲנֵט שֵׁט "בְּרַבַּת הַמְּזוֹן".

מְבָרְכִים "בְּרַבַּת הַמְּזוֹן".

הַלֵּל

מוזגים כוס רביעית ופותחים את הדלת לאלהו הנביא, ואומרים 'שפד חמתד',
 פשהשלוחים חוזרים, מתחילים "לא לנו".

גם אורחים שאינם מסבים לסדר, עונים 'הודו' פסדר הנהוג בבית הכנסת בעת אמירת הלל.

מְזַאֵגְט הַלֵּל.

אומרים הלל

נְרָצָה

ווער סטוט אלע מצוות פון פסח,
 דער אויבערשטער האט עם זייער ליב.

מי שעושה את כל מצוות פסח,
 הקדוש ברוך הוא אוהב אותו מאד.

- מה אומרים בקדוש בליל הסדר, ואיך נוהגים למזג את הכוס לפי מנהגנו?

- מה עושים ב"ורחץ", ולמה לא מברכים "על נטילת ידים"?

- מהו שעור פרפס, איך טובלים אותו, איזו ברכה מברכים, ועל מה צריך לכוון בברכה?

- איך אוכלים את הפרפס, ומה עושים עם מה שנשאר ממנו?

- ב"נחץ" איזו מצה שוברים, מה עושים עם החלק הגדול ומה עם הקטן?

- איך שומרים את האפיקומן, ומה המנהג לגבי "גנבת" האפיקומן?

- עד איזה קטע אומרים את ההגדה ב"מגיד", ואיך אומרים אותה לפי המנהג?

- מה עושים עם הקערה והמצות אחרי "הא לחמא ענא", ואיזו כוס מוזגים אז?

- מה עושים ב"רחצה" לפני האכילה, ומה ההבדל בינה לבין "ורחץ"?

- אילו ברכות מברכים על המצה, מהו שעור כזית, ואיך אוכלים את המצה?

- איך אוכלים את המרור: במה טובלים, איזו ברכה מברכים, ואיך צריך להרגיש את הטעם?

- מה עושים ב"כורך", ואיך אוכלים אותו?

- מתי ואיך אוכלים את האפיקומן, ועד מתי צריך לסים אותו?

- מה עושים בתחלת ה"שלתן עורד", ואיך נהג הרבי בכך?

- מה עושים ב"ברד": מי מזמן, מה עושים עם כוס אלהו, ומה עושים עם הכוס השלישית?

- מה עושים ב"הלל": איזו כוס מוזגים, ומה עושים עם הדלת לאלהו?

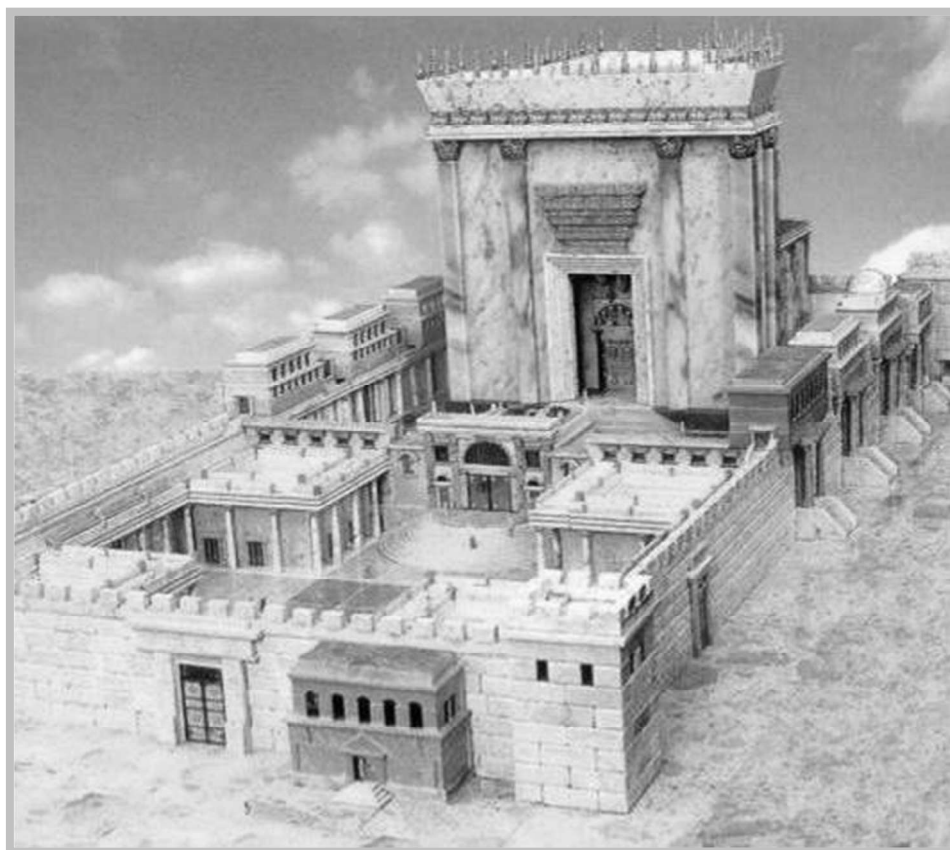
- מה המשמעות של "נרצה", ומה ההבטחה למי שעושה את כל מצוות הפסח?

לְשָׁנָה הַבְּאָה בִּירוּשָׁלַיִם

שותים כוס רביעית בברכה ובהסבה ומברכים ברכה אחרונה ואומרים "לשנה הבאה בירושלים".

מנהג בית הרב: אחר אמירת "לשנה הבאה בירושלים", האדמו"ר [מוזג מעט יין מהבקבוק לכוס, לתקן פגימתו] מחזיר ושופך היין מכוסו של אליהו לבקבוק, וכל המסבים מנגנים בשעה זו הנגון "אלי אתה ואודך" – מעשרת הנגונים של רבנו הזקן.

מה עושים עם כוסו של אליהו במדה ואליהו הנביא לא בא לשותו?

והגדת לבנד... מה נשתנה

הבן שואל ארבע שאלות שכלן מתחסות להתרחשויות החריגות שהוא רואה סביבו בליל הסדר.

השאלות הן: מדוע מטבילים את הכרפס ואת המרור, מדוע אוכלים מצה מדוע אוכלים מרור ומדוע אוכלים בהסבה – ארבעה דברים אותם הוא איננו רואה בכל ימות השנה. "מה נשתנה... הלילה הזה מצה... מרור..."

מדוע שואלים על המצה והמרור עוד לפני שאוכלים מהם?

ההסבר לכך הוא שישנה פניה מיוחדת בהצבת השאלות מיד בתחלת הסדר: נאמר בתורה "והיה כי ישאלך בנד לאמר: מה זאת? ואמרת אליו: בחזק יד הוציאנו ה' ממצרים".

כלומר: התורה מצוה לספר ביציאת מצרים בדרך של תשובה לשאלה. תחלה מזכרת שאלת הבן – "והיה כי ישאלך בנד" וכתשובה לשאלתו, בא הצווי על האב לספר את ספור יציאת מצרים: "ואמרת אליו, בחזק יד הוציאנו ה' ממצרים".

לכן, בבואנו לקיים את מצות ספור יציאת מצרים הלילה, אנו מעודדים תחלה את הבן לשאל את שאלותיו והספור בא כמענה לשאלות.

עבדים היינו

בפסקה זו מספרות בקצרה העבדות הבסיסיות של יציאת מצרים. דבר זה מהנה תשובה לארבע השאלות של הבן, שכן יציאת מצרים היא הסבה למנהגי הלילה השונים.

ואפלו כלנו חכמים

לאחר שהקדמנו וספרנו את ספור יציאת מצרים בצורה קצרה ותמציתית, מלמדת אותנו ההגדה שאין להסתפק בכך, אלא יש להרחיב ולהאריך. וכל המרבה להאריך בפירוש הספור – הרי זה משבח.

עוד למדים אנו בפסקה זו, כי אף אם ספור יציאת מצרים ידוע ומכר לנו היטב, עלינו לשוב ולספר אותו בלילה זה מדי שנה בשנה.

כנגד ארבעה בנים דברה תורה

בארבעה מקומות חוזרת התורה על הצווי "והגדת לבנד" – לספר לבנים על יציאת מצרים, ובכל אחד מהמקומות מופיע הצווי בסגנון שונה: במקום אחד מופיע הצווי כתשובה לשאלת הבן – "והיה כי ישאלך בנד... ואמרת אליו", במקום אחר מופיע הצווי ללא הקדמת שאלה מצדו של הבן, אלא כחובה על האב לנקט בנזמה מצדו – "והגדת לבנד".

גם הסגנונות של שאלת הַבּוֹ וְהַשׁוֹבֵת הָאֵב שׁוֹנִים. כֵּן זֶה, מְשׁוּם שֶׁמְדַבֵּר בְּאַרְבַּע צוּרוֹת שׁוֹנוֹת שֶׁל קִיּוּם הַחֻבָּה לְסַפֵּר לְבָנִים עַל יְצִיאַת מִצְרַיִם. וְלִשְׁמֵחָה יֵשׁ צֶרֶךְ בְּאַרְבַּע צוּרוֹת שׁוֹנוֹת:

עַל כֵּן בָּא הַהֶסְכֵּר: 'אַרְבַּע בָּנִים'. הַתּוֹרָה מְלַמֶּדֶת כִּי צָדִיק יֵשׁ לְהַתְיַחֵס לְאַרְבַּע סוּגִים שׁוֹנִים שֶׁל בָּנִים שְׂשׁוֹנִים מְאֹד זֶה מִזֶּה. אֵינּוּ דוֹמָה סִגְנוֹן דְּבִירוֹ שֶׁל הַבּוֹ הַחֶכֶם, לְזֶה שֶׁל הַבּוֹ הַרְשָׁע. כֵּן גַּם אֵינָה דוֹמָה תְּגוּבַת הָאֵב וְסִגְנוֹן דְּבִירוֹ אֶל בְּנוֹ הַחֶכֶם, לְתִגּוּבַתוֹ לְבָנוֹ הַרְשָׁע.

לְכוּ חוֹזְרֵת הַתּוֹרָה אַרְבַּע פְּעָמִים עַל נוֹשֵׂא "וְהַגְדַּת לְבָנֶיךָ", כְּשֶׁבְּכָל פַּעַם מְצַגֵּת גִּישָׁה שׁוֹנָה, שְׂמֵתֵאָמֶת לְכָל אֶחָד מֵאַרְבַּעַת הַבָּנִים וּבְכָל אֶחָד מֵהַפְּסוּקִים בְּאוֹת לִידֵי בְטוּי תְּכוּנוֹת הַנֶּפֶשׁ שֶׁל כָּל אֶחָד מֵאַרְבַּעַת הַבָּנִים, כְּפִי שְׂרׁוּאִים בְּסִגְנוֹן הַשְּׂאֵלוֹת שֶׁל הַבָּנִים וְהַתְּגוּבוֹת שֶׁל הָאֵב.

בְּרוּךְ הַמָּקוֹם

בְּפִסְקָה זוֹ אָנוּ לוֹמְדִים מִן הַמְּקָרְאוֹת לְמִי עָלִינוּ לְסַפֵּר אֶת סִפּוֹר יְצִיאַת מִצְרַיִם וּבְאִיזָה סִגְנוֹן יֵשׁ לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּעַת הַסִּפּוֹר. כְּהַקְדָּמָה לְלִמּוּד הַפְּסוּקִים מְבָרְכִים אֶת הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, כְּשֶׁמֶשׁ שֶׁתִּמִּיד מְבָרְכִים בְּרַכַּת הַתּוֹרָה לְפָנֵי הַלְמוּד.

בְּפִתְיָחָה אָנוּ מְזַכְרִים אַרְבַּע פְּעָמִים "בְּרוּךְ" – כְּנֶגֶד אַרְבַּעַת הַפְּסוּקִים הַמְתְּבָאִים בְּפִסְקָה "אַרְבַּע בָּנִים".

שְׂאֵלְתוֹ שֶׁל הַחֶכֶם

"מָה הַעֲדַת וְהַחֲקִים...?" חֲכָמְתוֹ שֶׁל הַחֶכֶם נִכְרַת מִסִּגְנוֹן שְׂאֵלְתוֹ. הוּא אֵינּוּ שׁוֹאֵל שְׂאֵלָה סְתֵמִית כְּמוֹ "מָה זֶה?" אֲלָא מְצִיג שְׂאֵלָה מְפֹרֶטֶת שֶׁמְבַטֵּאת הַתְּעַנִּינּוֹת מְלֵאָה בְּמִצְוֹתָיו שֶׁל אֱלֹקֵינוּ – אֱלֹקִים שֶׁהוּא גַם שְׂלוֹ, וּבְנוֹסֵף לְכֵן, הַתְּעַנִּינּוֹת הֵיא עַל-מְנַת לְקַיֵּם.

וּמָה תְּגוּבַתוֹ שֶׁל הָאֵב לְשְׂאֵלְתוֹ הַחֶכֶם? אוֹמְרַת הַתּוֹרָה: "וְאָמַרְתָּ לְבָנֶיךָ עֲבָדִים הָיִינוּ לְפָרְעָה בְּמִצְרַיִם וְגו'".

כְּלוּמַר, לְסַפֵּר לוֹ אֶת סִפּוֹר יְצִיאַת מִצְרַיִם. עַל כֵּן אָנוּ מוֹסִיפִים וְאוֹמְרִים בְּהַגְדָּה, כִּי אֵל-לוֹ לָאֵב לְהַסְתַּפֵּק בְּסִפּוֹר הַעֲבָדוֹת הַחַל מִ"עֲבָדִים הָיִינוּ", אֲלָא עָלָיו לְהַמְשִׁיךְ וּלְלַמֵּד אֶת בְּנוֹ, אֶת כָּל הַפְּרָטִים הַקְּשׁוּרִים לְיְצִיאַת מִצְרַיִם וְכֵן אֶת כָּל הַלְכוֹת לִיל-הַסֵּדֶר, עַד הַפְּרָט הַאַחֲרוֹן שֶׁבָּהֶם: 'אֵינוֹ לְסַיֵּם אֶת סְעוּדַת לִיל-הַסֵּדֶר – בָּהּ אֲכָלוּ בְּזִמְן שְׂבִית-הַמְּקַדָּשׁ הִיָּה קוֹם אֶת בֶּשֶׂר קָרְבַן הַפֶּסַח – בְּקִנּוּם הַקְּרוּי 'אַפִּיקוֹמוֹ', כִּדִּי שְׂטַעְמוּ שֶׁל בֶּשֶׂר קָרְבַן הַפֶּסַח? שְׂאֵר בְּפָה'.

שְׂאֵלְתוֹ שֶׁל הַרְשָׁע

"מָה הַעֲבֹדָה הַזֹּאת לָכֶם?" – מְלַמֶּדֶת עַל תְּכוּנוֹת נִפְשׁוֹ. הוּא מְתַיַחֵס אֶל חַג הַפֶּסַח כְּאֵלוֹ

הוא חג "שְׁלֶכֶם – וְלֹא שְׁלִי". אותו רָשַׁע הָיָה בְּעֶצֶם נִשְׁאָר בְּמִצְרַיִם עִם הַרְשָׁעִים מִבְּנֵי־יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא רָצוּ לְצֵאת מִמִּצְרַיִם וּמֵתוּ בְּעַת מַכַּת חֹשֶׁךְ.

הַרְבֵּי מִדְּגֵי־שָׂמָנִים אֵלוּ הָיָה הַרְשָׁע בְּמִצְרַיִם הוּא לֹא הָיָה נִגְאָל, אֲבָל בְּגֵאֻלָּה הִעֲתִידָה כָּל יִשְׂרָאֵל עֲתִידוֹ לְהִגָּאֵל, לֹא יוֹצֵא מִן הַכֶּלֶל.

שְׂאֵלְתוֹ שֶׁל הַתֵּם

"מה זאת?" – מְלַמֶּדֶת עַל תְּכוּנוֹת נֶפֶשׁ. זוֹהִי שְׂאֵלָה תְּמִימָה וְהִיא לֹא מְרַכֶּבֶת מִפְּרִטִים רַבִּים. גַּם תְּשׁוּבָתוֹ שֶׁל הָאֵב לִבּוֹ הַתֵּם הִיא בְּסִגְנוֹן דּוֹמָה. הִיא לֹא מְרַבֶּה בְּפְרִטִים, אֲלָא מְסַפֶּרֶת אֶת תְּמִצִּית הַדְּבָרִים.

וְשֵׂאִינוּ יוֹדְעֵ לְשֵׂאוֹל – אֶת פְּתַח לוֹ...

בֵּן זֶה לֹא מִבִּין מַעֲצָמוֹ שֶׁלֹּא הַכֹּל פְּשוּט וְטִבְעִי, וְלָכֵן הוּא בְּכֹלֵל לֹא שׂוֹאֵל שְׂאֵלוֹת. וְגַם לוֹ צְרִיךְ לְסַפֵּר עַל יְצִיאַת מִצְרַיִם.

עֲלִינוּ לְסַפֵּר לוֹ וּלְהַסְבִּיר לוֹ אֶת מִשְׁמְעוֹתֵם שֶׁל אַרְוִיעֵי הַלֵּילָה. הַרִי שְׁהֲצוּוּי לְסַפֵּר עַל יְצִיאַת מִצְרַיִם מוֹפִיעַ בְּפֶתוּב גַּם לֹלֵא הַקְדָּמַת שְׂאֵלָה מְצִדוֹ שֶׁל הַבֵּן, לְלַמְדָנוּ שֵׁי־שֶׁ לְסַפֵּר אֶת סִפּוֹר יְצִיאַת מִצְרַיִם גַּם לִבּוֹ שֵׁי־אִינוּ יוֹדְעֵ לְשֵׂאוֹל וְלַעוֹרֵר אֶת הַתְּעַנְיָנוֹתוֹ.

הַבֵּן הַחֲמִישִׁי

הַרְבֵּי נִשְׂאֵא דוֹרְנוּ כּוֹתֵב כִּי בְּנוֹסֹף לְבָנִים הַלְלוּ הַמִּזְכָּרִים בַּהַגְדָּה, יִשְׁנוּ גַם בֵּן חֲמִישִׁי וְהוּא "הַתִּינּוֹק שֶׁנִּשְׁבָּה" – שֵׂאִינוּ יוֹדְעֵ כֹּלֵל עַל קִיוְמוֹ שֶׁל חַג הַפֶּסַח, וּבְנֹדָאֵי שֵׂאִינוּ יוֹדְעֵ לְשֵׂאוֹל עֲלָיו כֹּלֵל. בֵּן זֶה, אוֹמֵר הַרְבֵּי, יֵשׁ לְהַבִּיא אֶת דְּבַר ה' אֵלָיו. לְהַבִּיא לִידִיעַתוֹ אֶת עֲבֹדַת הַיּוֹתָנוּ הָעַם הַנִּבְחָר מִכָּל הָעַמִּים, וְלְסַפֵּר לוֹ אֶת גַּס יְצִיאַת מִצְרַיִם עַל־פִּי הַבְּנֵתוֹ הַדְּלָה.

אֲכֹן, דְּבָרִים אֵלוּ שֶׁל הַרְבֵּי פּוֹעֲלִים אֶת פְּעֻלָּתָם. רַבִּים מְשַׁלְּחֵי הַרְבֵּי הַנְּאֻמָּנִים מִבִּיאִים אֶת דְּבַר ה' וְאֶת סִפּוֹר יְצִיאַת מִצְרַיִם לְהַמּוֹן הָעַם – הַתִּינּוֹקוֹת שֶׁנִּשְׁבּוּ בְּכָל אַרְצוֹת תְּבֵל, וּמִטְעִימִים אוֹתָם בְּלִיל־הַסֶּדֶר בְּעֶנְג רִחְנֵי תוֹךְ פְּתִיחַת אֲפִיקִים רִחְנֵי־חֲדָשִׁים, הַמְּמַשִּׁיכִים לְהָאִיר אֶת נְשְׁמוֹתֵיהֶם לְאַרְךְ כָּל הַשָּׁנָה.

אַרְבַּע כּוֹסוֹת

תִּקְנוּ חֲכָמִים לְשִׁתּוֹת בְּלִיל־הַסֶּדֶר אַרְבַּע כּוֹסוֹת – דְּרָךְ חֲרוּת: אַחַת בְּקִדּוּשׁ, שְׁנִיָּה בַּהַגְדָּה, שְׁלִישִׁית בְּבִרְכַת הַמְּזוֹן וְהַרְבִּיעִית בְּהִלָּל. כָּלֵם חֲבִיבִים לְשִׁתּוֹת אֶת הַכּוֹסוֹת, אֲפִלוּ נְשִׁים וְיֻלְדִים.

נוהגים לקחת יין אדם לשתיית ארבע הפוסות, זכר לדם אבותינו שנספד במצרים בעת עבודתם, וגם זכר לדם קרבן הפסח שהיה על המשקוף והמזוזות, במצרים.

לארבע פוסות אלו יש 'שמות' ואלו הם ד' לשונות של גאלה: הראשון נקרא 'והוצאתי', כפתוב – "והוצאתי אתכם מארץ מצרים". השני 'והצילתי', כפתוב – "והצילתי אתכם מעבודתם". השלישי 'וגאלתי', כפתוב – "וגאלתי אתכם בזרוע נטויה". הרביעי 'ולקחתי', כפתוב – "ולקחתי אתכם לי לעם".

קימת עוד פוס אחת שלא שותים אותה, היא נקראת "כוס של אליהו" ושמה 'והבאתי', כפתוב – "והבאתי אתכם אל הארץ".

מנהגנו כמנהג בית הרב, שלאחר אמירת "לשנה הבאה בירושלים" היה הרבי שופד מכוס של אליהו לבקבוק, וכל המסבים היו מנגנים בעת זו את הנגון 'אלי אתה', מעשרת הנגונים של אדמו"ר הזקן.

הזמן הראוי לספור יציאת מצרים

"יכול מראש חדש..."

עד כאן מהגדה הוכיחה: (א) כי מצוה עלינו לספר ביציאת מצרים, גם אם הספור ידוע ומכר לנו. (ב) שעלינו לספר את ספור יציאת מצרים לכל בן מארבעת הבנים (למעשה, לכל יהודי באשר הוא) לפי כשרונותיו ובהתאם למצבו.

"והגדת לבנך, ביום ההוא לאמר: בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים."

יש להבין, אם-כן, מהו הזמן שנקרא "ביום ההוא"?

האפשרות לומר "בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים" – תוך כדי המחשת המצוה והמרור בפעל, כך שבאמירת "בעבור זה" נתן יתיה להצביע על המצוה ועל המרור – קימת רק בליל הסדר הנערך אור לט"ו בניסן, יום היציאה ממצרים – המועד שבו מצוה לאכל מצה ומרור. בלילה הסדר נתן לומר: "בעבור זה" – עלמנת שאקים מצוות אלו – "עשה ה' לי בצאתי ממצרים" – עלמנת בן הוציאנו ה' ממצרים.

"מתחלה עובדי עבודה זרה היו אבותינו..."

הספור נפתח בסקירה של תולדות האמה מתחלת דרכה – החל מבחירת ה' באברהם

והוצאתו מבית ומשפחה של עובדי עבודה זרה – מאחר שחכמים תקנו לספר בדרך של "מתחיל בגנות ומסיים בשבח". אכן, העבודה שתרח אבי אברהם היה עובד עבודה זרה היא גנאי לנו, אבל חשוב להזכיר זאת, כי כך יתעוררו במשנה התקף רגשות התודה והשבח לקדוש ברוך הוא על שבחר בנו מכל העמים והוציאנו ממצרים.

"ברוך שומר הבטחתו לישראל. ברוך הוא שהקדוש ברוך הוא חשב את הקץ".

ברוך הוא ה' ששמר את ההבטחה של "ברית בין הבתרים", ולא נתן את הארץ לעם אחר מנרעו של אברהם. ולא זו בלבד, אלא ששומר ומצפה לזמן בו יוכל לקיים את הבטחת הגאולה: "ואחרי כן יצאו ברכוש גדול" – כפי שקצר את שנות השעבוד במצרים, עלמנת למחר את קיום ההבטחה על יציאת מצרים.

חשוב הקץ על ידי הקדוש ברוך הוא: עם ישראל היה אמור לשהות במצרים ארבע מאות שנה, אלא "שהקדוש ברוך הוא חשב את הקץ" והחל למנות את ארבע מאות השנים מהזמן שבו החלו הנדונים והטלטולים של האבות בארצות לא להם – מעת לדת יצחק, בנאמר בפסוק: "ויגר אברהם בארץ פלשתים ימים רבים".

מלדת יצחק עד ירידת זעלב ובניו למצרים – הייתה זו תקופה של 190 שנה ובעקבות החשוב המיוחד של הקדוש ברוך הוא, שחשב שנים אלו כחלק ממקסת 400 השנים שנקבעו לשעבוד מצרים, נחסכו 190 שנים משנות השעבוד של עם ישראל במצרים, ולמעשה הם היו במצרים 210 שנים בלבד. ולאחר שה' הודיע לאברהם על שעבוד בניו, בשר לו באותו מעמד את בשורת והבטחת הגאולה ממצרים, כמו שנאמר: "והיא שעמדה..." ההבטחה שהקדוש ברוך הוא קיים לא הועילה רק לאבותינו במצרים, אלא גם לדורות הבאים עד לדורותינו אנו. הבטחתו של ה' הועילה לאברהם ולנביאים שעמדו אחריו, לשמר ולהציל את עם ישראל מאויביהם, בכל מצב, גם אם מבחינתם לא היו ראויים לכך.

שפך חמתך

מנהגנו לגשת אל פתח הבית בעת אמירת "שפך חמתך" – כשאוחזים בידיים בגרות החג (כשחל ביום חל) – ולומר את "שפך חמתך" כשהידלת פתוחה. הסבה לפתיחת הידלת היא להראות לכל שהלילה הוא ליל שמורים ואין אנו מתיראים מפלואם. ובזכות אמונה זו יבוא המשיח לגאלנו במהרה בימינו וישפך חמתו על הגויים. עוד סבה המזכרת היא, בכדי שיקנע אליהו הנביא מבשר הגאולה.

תפלת טל

בתפלת מוסף ביום הראשון של החג, בחזרת התפלה על־ידי שליח הצבור ("חזרת הש"ץ"), פותחים את ארון הקודש ואומרים תפלה מיחדת "תפלת טל".

החזן אומר את תפלת העמידה בלחן מסרתי ומוסיף פיוטים לתפלת טל. החל מתפלה זו, מפסיקים לומר בתפלות 'שמונה עשרה' 'משיב הרוח ומוריד הגשם' וכן "ותן טל ומטר לברכה" ועוברים לגרסת הקיץ' בה אומרים: "מוריד הטל", "ותן ברכה".

ליל יום שני של פסח

בארץ ישראל, הלילה של מוצאי יום־טוב הראשון של פסח הוא הלילה הראשון של "חל המועד".

בחוץ־לארץ, החג נמשך יומים וזהו לילה־הסדר השני. עם צאת היום הראשון של החג, מדליקים את נרות היום השני של פסח. יש להקפיד שההדלקה תהיה מאש קימת ולא לצור אש חדשה בהצתת גפרור וכדומה. לאחר ההדלקה יש להזהר שלא לכבות את הגפרור אלא להניחו בזהירות כדי שיכבה מאליו.

באמור, בארץ־ישראל, הלילה הוא מוצאי יום־טוב ותחלת חל המועד. בחוץ־לארץ – לאחר שחוזרים מבית־הכנסת, עורכים את השלחן בכלים נאים ופורשים עליו מפה מהדרת ומסבים ללילה־הסדר השני הנערך במתכנת זהה ללילה־הסדר הראשון שנערך אמש.

• מתי אומרים תפלת טל?

_____

• מה עושים בארון הקודש בזמן תפלת טל?

_____

• מה מפסיקים לומר בתפלת שמונה עשרה אחרי תפלת טל?

_____

• באיזה לחן אומר החזן את תפלת העמידה ביום זה, ומה הוא מוסיף לתפלה?

_____

ספירת העמר

מצוה מן התורה לספור ספירת העמר, שנאמר "וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עמר התנופה שבע שבתות תמימות תהיינה עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמשים יום". בלילה השני של חג הפסח מתחילים לספור 'ספירת העמר'.

ידוע שבחדש ניסן מתבשלים השעורים בארץ-ישראל, וכתוב בתורה שאסור לאכל מהשעורים החדשים, עד שייבאו "מלא העמר" (מדה שהיתה נהוגה אז), קרבן לה'. בזמננו אסור לאכל מהתבואה החדשה עד שיעבר יום ששה-עשר בניסן, שבו היו מקריבים את העמר. (תקנת רבי יוחנן בן זכאי "שיהא יום הגף פלו אסור").

את מצות 'ספירת העמר' יש לקיים בעמידה, לאחר צאת הכוכבים. לכתחלה, יש לדעת כבר בעת הברכה את היום אותו סופרים. מי שלא ספר בלילה, יספר ביום שלמחרת ללא ברכה ואחר-כך יוכל להמשיך ולספור עם ברכה בלילה. אך אם שכח גם ביום שלמחרת, והפסיד 'ספירה' אחת לגמרי – שוב אינו יכול לספור בברכה. המסתפק ואינו זוכר אם ספר או לא, יכול להמשיך לספור בברכה.

• מאיזה יום מתחילים לספור ספירת העמר, ומה המקור בתורה למצוה זו?

• למה היה אסור לאכל מהתבואה החדשה בזמן שבית המקדש היה קיים, ומה היו עושים כדי להתיר אותה?

• עד מתי אסור לאכל מהתבואה החדשה בזמננו, ולמה?

• מתי צריך לקיים את מצוות ספירת העמר?

• מה צריך לדעת בזמן הברכה על ספירת העמר?

• מה הדין במי ששכח לספור בלילה, ומה הדין אם שכח גם ביום שלאחריו?

• מה הדין במי שמסתפק ואינו זוכר אם ספר או לא?

תַּפְלַת שְׁחֲרִית

בחוץ-לארץ – ביום-טוב שני של חג הפסח – תפלת שחרית, זכה לזו של אַתְמוֹל (למעט "תפלת טל" הנאמרת רק ביום הראשון של החג). בימי החג וכן בכל ימי חל-המועד נוהגים לומר בתפלת 'שמונה עשרה' – "יעלה ויבוא" ולאחריה "הלל".

הבדלה

במוצאי החג מבדילים על כוס גין כבכל מוצאי-שבת וחג.

חל המועד

הזמנים שבינו היום הראשון של הפסח ליום השביעי נקראים – "חל המועד". שכן, נוהגים בהם מקצת חל ומקצת מועד.

לובשים בגדי חג.

אין מניחים בזמנים אלה תפלין. בכל יום מוסיפים את תפלת "חצי הלל" ו"מוסף", ובתפלת שחרית קוראים בתורה.

בזמנים אלה נמנעים מלעשות מלאכה שאין בה צורך דחוף ואשר מניעתה לא תגרם להפסד.

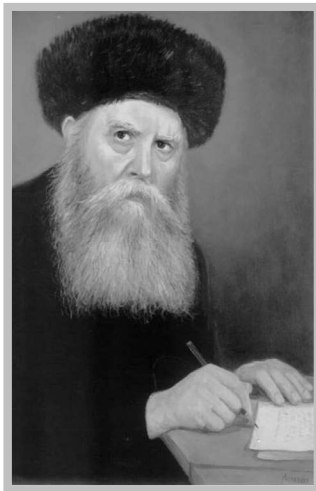
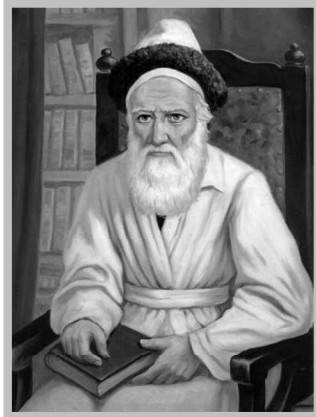
בזמן שבית-המקדש היה קיים, כל בני-ישראל היו "עולים לרגל" לחוג את החג בירושלים.

שְׁבִיעֵי שֶׁל פֶּסַח

יום השביעי של חג הפסח, אינו חג בעצמו, אלא הסיום והחזרתם של חג הפסח. ולכן אין אומרים 'שהחגנו' בקדוש. שמחת החג הנה גדולה יותר משאר ימי הפסח. מנהג חב"ד להיות ערים כל הלילה ולעסוק בלמוד התורה. יש הנוהגים להתאסף בחצות הלילה בבית-הכנסת ולומר את "שירת הזים" (אז ישיר משה), בשמחה ובשירה. והטעם הוא, כי קריעת הזים הייתה בשביעי של פסח.

תַּפְלַת שְׁחֲרִית

קריאת התורה היא בפרשת "בשלח" המתארת את יציאת בני-ישראל ממצרים וקריעת ים-סוף, ובה מופיעה "שירת הזים", הפותחת ב"אז ישיר משה".

אַחֲרוֹן שֶׁל פֶּסַח

בַּחוּץ־לְאָרֶץ, חֵמָּה נֹהֵג יוֹמִים, וְיוֹמוֹ הַשְּׁנִי נִקְרָא "אַחֲרוֹן שֶׁל פֶּסַח". עִם צֵאת חֵמָּה הָרִאשׁוֹן, מְדַלְקִים גֵּרֹת (מֵאֵשׁ קִנְיֹת מֵעֶרֶב חֵמָּה). לְאַחַר תְּפִלַּת עֶרְבִית עוֹרְכִים "קִדּוּשׁ" וְסוּעָדִים סְעוּדַת חֵג. בְּתִפְלַת שְׁחִירַת בַּיּוֹם הָאֲחֲרוֹן שֶׁל פֶּסַח (בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל – בְּשִׁבְעֵי שָׁל פֶּסַח, וּבְחוּץ־לְאָרֶץ – בְּאַחֲרוֹן שֶׁל פֶּסַח), מְזַכְּרִים נְשִׁמוֹת ("יִזְכְּרֵנוּ"). מוֹעֵד תְּפִלָּה זֶה הוּא לְאַחַר קְרִיאַת הַתּוֹרָה, לִפְנֵי תְּפִלַּת מוֹסֵף. מִי שֵׁישׁ לוֹ אֵב וְאֵם, יוֹצֵא מֵאוֹלָם בֵּית־הַכְּנֻסֹת בְּעֵת הַזְּכָרַת הַנְּשִׁמוֹת. לְאַחַר שְׁחוּזָרִים מִבֵּית־הַכְּנֻסֹת, מְקַדְּשִׁים עַל הַיַּיִן וְאַחֲרֵי־כֵן סוּעָדִים סְעוּדַת חֵג.

מֵהוּתוֹ שֶׁל אַחֲרוֹן שֶׁל פֶּסַח

סֵפֶר כְּבוֹד־קִדְשֵׁי אֲדֹמוֹ"ר מוֹהֲרֵי"צ נִשְׁמַתוֹעֵדוֹן:

בְּלֵיל אַחֲרוֹן שֶׁל פֶּסַח שְׁנַת תַּרס"ו, שָׁאַל אָבִי (הַרְבֵּי הַרַ"ב נִשְׁמַתוֹעֵדוֹן) אֶת אַחִיו – דּוֹדֵי הַרַ"א (רַבֵּי זֶלְמַן אֶהֱרֹן), בָּאֵם זוֹכֵר הוּא מָה שָׁאַמַר לָהֶם זְקֵנִים הַרְבֵּי הַיְצִמַח צִדְקָה בְּאַחֲרוֹן שֶׁל פֶּסַח תַּרַ"ה.

הַרַ"א הֵשִׁיב: כְּרַגַע אֵינִי זוֹכֵר, אֲבָל אִם תִּנְסֶה 'לְשֵׁרֻט' לִי אֶת כָּל הַפְּרָטִים שֶׁקִּדְמוֹ לְדַבְּרֵי הַיְצִמַח צִדְקָה, אֶפְשָׁר שְׂזָה יַעֲזֹר לִי לְהַזְכֵּר.

וְאֵז סֵפֶר לוֹ אָבִי: יִשְׁבְּנוּ כָּל הַמְּשִׁפְחָה סָבִיב שְׁלֹחַן חֵמָּה, וּבְרֵאשׁ הַשְּׁלֹחַן יֵשֵׁב אָבִא – כְּבוֹד־קִדְשֵׁי אֲדֹמוֹ"ר מוֹהֲרֵ"שׁ.

תוֹדָה כְּדֵי הַסְּעוּדָה שָׁאַלְתִּי אֶת אָבִא:

"מִדּוּעַ הַיּוֹם הָאֲחֲרוֹן שֶׁל חֵג הַפֶּסַח הוּא חֵג?"

אָבִא פָּנָה אֵלַי (לְרַ"א), וְאָמַר לִּי: "זֶלְמַן־אֶהֱרֹן, אוֹלֵי אֶתָּה יָכוֹל לַעֲנוֹת עַל שְׁאֵלְתוֹ מִדּוּעַ הַיּוֹם הָאֲחֲרוֹן שֶׁל פֶּסַח הוּא חֵג?" וְעֵנִיתִי שֶׁאֵינֶנּוּ יוֹדְעִים.

לְפָתַע, אָמְרָה דְּבוֹרָה־לָּאָה אַחֻתִּנִּנוּ, שֶׁהִיא יוֹדַעַת מִדּוּעַ הַיּוֹם הָאֲחֲרוֹן שֶׁל פֶּסַח הוּא חֵג. אָמַר לָהּ אָבִא: "נוֹ, אִם אֶת יוֹדַעַת, אֶמְרֵי!"

דְּבוֹרָה־לָּאָה קָמָה וְאָמְרָה: "כְּשִׁבְנֵי יִשְׂרָאֵל שׁוֹמְרִים עַל שְׁבַעַת יְמֵי הַפֶּסַח כְּפִי הַדִּין, וְנִזְהָרִים

מחמץ – עושים את היום האחרון של פסח לחג. כל בני ישראל שמחים שעברו את חג הפסח ולא נכשלו בעברה הגדולה של חמץ בפסח.

באותו רגע אמר הרז"א:

"נזפרתי! כשדבורה לאה אמרה זאת, היה אבא מרצה מאוד, ואמר: 'דבורה לאה, יש לך ראש טוב'."

לאחר מכן המשיך הרז"א וספר:

כשאמנו ושלשתנו – דבורה לאה, אני ואתה נלוונו לאבא אל דירת סבא – הצמח צדק, נגש אליו אבא וספר לו שאתה שאלת מדוע היום האחרון של פסח הוא חג, ושוזלמו אהרן לא ידע, ושוזדבורה לאה השיבה שכשבני ישראל שומרים על שבעת ימי הפסח כפי הדיו ונוהרים מחמץ – עושים את היום האחרון של פסח לחג, משום שהם שמחים על שלא נכשלו בעברה הגדולה של חמץ בפסח.

סבא (הצמח צדק) אמר שזה תרוץ 'שכלי' טוב. ואז, קרא הסבא לשלשתנו להתקרב, ואמר לנו כך:

"היום האחרון של פסח נקרא בשם 'אחרון של פסח'. כלומר: שיום זה הוא סיום אותו הענין שהתחילו בליקח הראשון של פסח. מה התחל בליקח הראשון של פסח? ענין הגאולה. בליקח הראשון של פסח נגאלו אבותינו ממצרים על ידי משה רבנו – גואל ראשון. אבל זו רק ההתחלה, כי הרי עדין אנו עבדים 'השתא עבדי' ונמצאים בגלות. אחרון של פסח קשור עם סיום אותו ענין – סיום הגלות. אחרון של פסח הוא חג שלנו על הגאולה האחרונה שהקדוש ברוך הוא יגאל אותנו מהגלות על ידי משיח צדקנו שהוא הגואל אחרון..."

וסים הרבי הרני"צ:

אחרי שהרז"א סים את ספורו, אמר לי אבי: יודע אתה מדוע נזפרתי דוקא עכשו מהספור שהיה באחרון של פסח תרכ"ה? אספר לך. היום בערב כשהייתי בחדר הספרים (החדר שבו היה מקבל הרבי נשמתו עדין ל'יחידות'), שמעתי שבחדר האכל יש וכוונת חזק בין שתי בנותיך חנה ומושקא (היא הרבנית הצדקנית נשמתה עדין). רציתי מאוד לשמע את תכוונת הוכוונת. כשהתקרבתי, שמעתי שחנה אומרת, שאחרון של פסח הוא חג 'כמו כל החגים' ואלו מושקא אומרת, שאחרון של פסח אינו חג ככל החגים, והראיה, שבהדלקת הנרות (ובקדושה) אין מברכים 'שהחיינו' כמו בכל החגים. וכששמעתי את הוכוונת הזו, נזפרתי מהמאורע של אחרון של פסח תרכ"ה.

עד כאן מתוד שיתת הרבי הרני"צ (אחרון של פסח הש"ת). אד עדין דבר אחד אינו ברור:

מה הקשר בין הוכוח של שתי בנותיו של הרבי הרי"צ, שדוקא כתוצאה מוכוח זה נזכר הרבי שמתועדו בספור של אחרון של פסח תרכ"ה?

באחת ההזדמנויות הסביר זאת הרבי נשיא דורנו – שהקשר בין שני הספורים הוא, שדוקא בגלל שאחרון של פסח הוא החג על הגאולה העתידה, זו הסבה שאי אפשר לברך "שהחנינו". כי הדין הוא, שאי אפשר לברך "שהחנינו" על דבר שעדין אינו במציאות בפעל – 'במזמן'. והיות שעדין אנו מצפים "בכל יום שיבוא", אי אפשר לברך "שהחנינו".

זאת אומרת, שהסבה שבחג זה לא מברכים "שהחנינו", היא לא בשל החסרון של החג הזה, אלא להפך – בגלל מעלתו, שהוא החג היחיד מכל החגים שקשור לגאולה העתידה.

מצה שרויה באחרון של פסח

המהדרים שלא לאכל "מצה שרויה" (מצה שבאה במגע עם מים או תבשיל שיש בו לחות כלשהי) בימי חג הפסח, מקלים (ויש שאף מקפידים) באכילתה באחרון של פסח. (אבל מנהג זה הוא רק בחוץ לארץ ולא בשביעי של פסח).

סעודת משיח

לפי מסורת שמקורה מהבעל-שם טוב, ביום האחרון של פסח, מאיר אורו של משיח ואור הגאולה העתידה.

לכן הנהיג הבעל-שם טוב לערוך לאחר שעת המנוחה סעודה מיחדת הנקראת "סעודת משיח".

בסעודה זו נוטלים גדים ואוכלים מצה וגם שותים בה ארבע כוסות יין, כנגד ארבע כוסות הנחמה שעתידי הקדוש-ברוך-הוא להשקות את ישראל. נושא השיחות בסעודה זו הוא דברי חז"ל ורעיונות מתורת החסידות על הגאולה העתידה לבוא במהרה בזמנינו.

בארץ ישראל נהגו לעשות סעודה שביעי של פסח.

אסרו חג

היום שלמתרת חג הפסח נקרא "אסרו חג". "אסרו" מלשון אסור – קשור. לאמר, שיום זה נספח לימי הפסח.

בזמן שבית-המקדש היה קיים, עקר הקרבת הקרבנות היה בחג, ומי שלא הספיק להקריב בחג, הקריב באסרו-חג. נוהגים להוסיף באכילה ובשתיה, כמאמר הכתוב: "כל העושה אסור (אגוד) לחג, מעלה עליו הכתוב כאלו בנה מזבח והקריב עליו קרבן".

בדומה ל"סעודת משיח" שהנהיג הפעל־שִׁמְטוֹב, זה גם התכּוּן המְרָכְזִי שֶׁל חגיגות ה'מימונה' הנהוגות בְּסִיּוּם חג הפסח בקהלות צפון־אפריקה – חזיק האמונה בביאת המשיח, במהרה בְּיָמֵינוּ, אָמֵן.

• היכו, ומתי מקלים באכילת מצה שרויה?

• מהי "סעודת משיח", ומי הנהיג אותה?

• מתי עורכים את סעודת משיח, ולמה דוקא ביום זה?

• מה עושים בסעודת משיח מבחינת אכילה ושתיה, ולמה שותים בה ארבע כוסות יין?

• על מה מדברים בסעודת משיח לפי הטקסט?

• מה פרוש השם "אסרו חג", ולמה היום הזה קשור לפסח?

• מה היו עושים בזמן שבית המקדש היה קיים באסרו חג?

• איך נוהגים באסרו חג בזמננו, ומה אומר הפסוק על מי שמוסיף בו באכילה ושתיה?

• מה הקשר בין סעודת משיח לבין חגיגות המימונה בקהלות צפון אפריקה?

ספורים לחג

חיל הצאר בשליחות

גדוד החילים עצר את מסעו והתפרש סמוך לעגרה ליופאויטש. אלה היו הימים הסמוכים לחג הפסח, והחילים היהודים שבגדוד קוו כי השניה במקום תתארך, וכך יוכלו לחגג את החג בחברת יהודים.

אלה היו חילים יהודים שגיסו בכפייה לצבא הצאר, ביגזרות הקנטוניסטים הידועה, לשרות של עשרים וחמש שנה. מקצתם לא עמדו בלחצים שהפעלו עליהם להעבירם על דתם, אולם רבים התמודדו בגבורה ודבקו באמונתם היהודית ובכל פסת יהדות שזכרו מבית אבא. אולם סמוך לחג הפסח הודיע להם המפקד כי למחרת יעזבו את המקום ויצאו למסע ארוך. המפקד ציו באזניהם את המסלול שבו יצעדו.

החילים היו מאכזבים מאוד. כיצד יחגגו את החג בהיותם במסע, רחוק מקהלה יהודית? הם החליטו לפנות אל הרבי הצמח צדקי שישב בליופאויטש ולשאול בעצתו. הרבי נודע בפעולותיו למען הקנטוניסטים, בהצלת ילדים מחטיפה לצבא הצאר ובמתן עידוד ואמונה למגויסים.

אחד החילים בא אל הרבי בשם חבריו ונתקבל בחבה גלויה. לאחר שהציג את מצוקת החילים חיד הרבי ואמר: "אל דאגה. מסר לחבריך כי עליהם להציע למפקד לנוע במסלול נוח יותר, שבו ימצאו תמיד בקרבת עיר, ויוכלו להצטיד במזון". הרבי ציו את המסלול המעודף, והדגיש שמסלול זה יאפשר לחילים היהודים לחגג את החג בחברת אחיהם.

החיל פנה לצאת, ואז עצרו הרבי ואמר: "יש לי בקשה אישית אליך". החיל הנהו בראשו והרבי אמר: "בטיחני שהמפקד יקבל את הצעתכם. עלפי השערתי תגיעו בימי החג הראשונים לשקלוב, ושם ידאי תזמן על ידי אחד מבעלי הבתים. אבקשך, כי כאשר יציע לך אחרי הסדר ללון אצלו, תסרב ותלך לישון ב'בית המדרש הירק' שבעיר".

לאחר אתנחתה קלה המשיך הרבי: "נראה שלקראת הימים האחרונים של החג תגיעו למוגילוב. גם שם תתארח בבית אחד מיהודי המקום, אך אל תשארו ללון אצלו, אלא תלך אל ה'הקדש' המקומי [=בית הארחה לעניים]."

הוראות הרבי היו סתומות, אך החיל, שהיה רגיל למלא פקודות, היה נחוש לצית להן. ראשית מסר לחבריו את הדברים שעליהם לומר למפקד. החילים הביטו זה על זה בתמהון. מי יעז לומר דבר כזה למפקד?!

אך באין בררה החליטו החילים לעשות כהוראת הרבי. לאחר שהציגו את המסלול החלופי

לפני המפקד קבל את הצעתם בשמחה, ואף שבחם על פקחותם ויזמתם.

כך הגיעו לשקלוב בדיוק בערב פסח. המפקד בקש לגמל ליהודים ונתן להם יומים חפשה, כדי לחג את החג כרצונם. הם פנו אל העיר, התרחצו והלכו לבית הכנסת לתפלת ליל החג. אחר התפלה הזמינו התושבים את החילים לביתהם, וגם החיל הנזכר הלך אחר מארחו. אחרי הסעודה הציע בעלהבית לחיל ללון בביתו, אך זה סרב והלך אל 'בית המדרש הירק', כפי שצוהו היצמח צדק', ושכב לישון על אחד הספסלים.

פתאום הזדעזע למשמע אגחה שוברת לב. פעבר זמן שוב נשמע קול אגחה. החיל קם והחל לחפש אחר האיש הנאנח. במהרה מצא קבצן מבגר היושב כשהוא עטוף בעצב. החיל בקש מהאיש לספר על מה שמעיק עליו, והאיש ספר:

בעבר היתה לו אשה טובה והוא היה אדם אמיד. פעבר זמן נפטרה אשתו, והוא התחתן עם אשה צעירה שחפצה בו. אך האשה התגלתה כקלת דעת, והחלה להתרועע עם חבורת צוענים שחנתה במקום. היא התנדדה עם אחד מהם, וושקה שמו, ויום אחד רוקנו השנים את הבית וברחו למקום לא ידוע. בעקבות זאת כשלו עסקיו, ביתו העבר לידי בעלי חובותיו והוא נותר חסר כל.

החיל הביע השתתפות בצערן של האיש ואמר: "תאר לי את מראם של אשתך ושל הצועני. אנחנו עוברים במקום למקום, אולי אפגוש בהם". הקבצן גחך, אך מסר לו פרטים מזוהים של השנים.

לקראת ימי החג האחרונים הגיע הגדוד לקרבת העיר מוגילוב, בדיוק כפי שצפה הרבי. שוב התארח החיל בבית אחד מיהודי המקום, ולאחר הסעודה פנה אל ה'הקדש' המקומי. באמצע הלילה התעורר למשמע קולות צחוק פרועים. הרעש בא מחבורת צוענים שהשתכנה במקום. כמעט חזר לשנתו, אלא שאז הבחין כי אחד מהם מתאים לתאור שנתן לו הקבצן משקלוב. החיל החל לעקב אחריו וראה כי הצועני פונה אל אשה צעירה שעמדה בצד ולא נראתה צועניה. עתה כבר לא היה לחיל ספק: זה היוג' שעליו דבר הקבצן.

בבקר מהר החיל אל בית רב העגרה, וספר לו את השתלשלות הדברים. הרב נגש עם החיל אל מפקד המשטרה. זה מהר לשלח יחידת שוטרים ל'הקדש', והם אסרו את שני הנגבים והחרימו את הרכוש הגנוב שהיה ברשותם.

לאחר החג שלח הרב שליח לשקלוב והזמין אליו בדחיפות את הקבצן. האיש זכה את השנים, והשוטרים החזירו לו את רכושו. האיש גם מסר גט לאשתו הסוררת, ומצבו חזר והוטב.

עֲתָה הַתְּבַרֵר לַחֵיל פֶּשֶׁר הַהוֹרְאוֹת הַסְּתוּמוֹת שֶׁהוֹרָה לוֹ ה'צִמּוֹחַ צְדָקָי.

(עלפי סיפורו של חג – פסח, מאת מנחם זינגלבוים)

עֲמוּד הַחֶסֶד

הַמַּעֲשֶׂה הַבָּא הֵיךְ בְּאַחַת הַשָּׁנִים הָרִאשׁוֹנוֹת לְנִשְׂיאוֹתוֹ שֶׁל הַרְבֵּי. יֵשׁ לְצִיּוֹן שְׂבָאוֹתָה תְּקוּפָה, הַמַּצָּב הַכִּסְפִּי בִּיְבִית רַבִּי הִיָּה דִי קֶשֶׁה.

מִשְׁפַּחַת מְסִימַת הַמִּתְגוֹרְרֵת בְּקִרְאוֹ הִיָּסָה הִיָּתָה מְחֻסְרֵת כָּל. אֲמָנָם הָעֲנִיּוֹת לֹא בְּלֹטָה כָּל־ כֵּךְ כְּלָפִי חוּץ, אֲבָל הַשְּׂכֵנִים וְהַמְכָרִים הַקְרוֹבִים יָדְעוּ הֵיטֵב עַל מַצָּבָה הַכֹּלְכָלִי שֶׁל הַמְשֻׁפָּחָה. כָּל נִסְיוֹנוֹתֵיהֶם שֶׁל הַקְרוֹבִים לְעוֹר נִדְחוּ בְּאֲדִיבוֹת תְּקִיפָה. הַמְשֻׁפָּחָה לֹא רָצְתָה לְקַבֵּל עֲזָרָה בְּשׁוּם אִפֹּן.

בְּאֲשֶׁר גַּם לְקִרְאָת חַג הַפֶּסַח, נִשְׁאַר הַמַּצָּב הָעָגוּם כְּמוֹת שֶׁהוּא, פְּנִתָה אַחַת הַשְּׂכֵנֹת בְּדֹאגָה פְּנָה אֶל מְזוֹכֵרוֹ שֶׁל הַרְבֵּי, הַרְבֵּי לִיבֵל גְרוֹנֵר, וְסָפְרָה לוֹ אֶת סְפוּרָה הַנוֹגֵעַ לְלֵב שֶׁל הַמְשֻׁפָּחָה. בְּתִקְוָה, שֶׁהַמְזוֹכֵר יִמְצָא אֶת הַהִזְדַּמְנוֹת לְסַפֵּר זֹאת לְרַבִּי.

וְאָכוּ, בַּהִזְדַּמְנוֹת הַקְרוֹבָה בַּה נִכְנַס הַרְבֵּי גְרוֹנֵר אֶל 'קִדְשׁ הַקֹּדְשִׁים', סָפַר אֶת מַעֲשֵׂה הַדְּבָרִים לְרַבִּי וְשָׂאֵל לְעֶצְתוֹ. הַרְבֵּי הִקְשִׁיב בְּתִשׁוּמַת לֵב, וּמְבִלִי אָמַר פְּתַח אֶת אַחַת הַמְּגִירוֹת בַּה הִיוּ מְנַחִים בְּתַפְזָרֵת שְׁטוֹרוֹת רַבִּים שֶׁל דוֹלָרִים.

הַרְבֵּי הִתְכּוֹפֵף וְנִטַּל מְלוֹא חֲפְנָיו מִהַשְּׁטוֹרוֹת שֶׁבְּמִגְרָה וְהַכְנִיסָם לְתוֹךְ שִׁקִּית. "מִסֵּר זֹאת לְמִשְׁפָּחָה", בְּקֶשׁ הַרְבֵּי.

הַרְבֵּי גְרוֹנֵר הִתְפַּלֵּא, וְהֵעִז לְשְׂאוֹל: "הֲלוֹא הֵם מְסֻרְבִּים לְקַבֵּל כָּל תְּמִיכָה".

הַשֵּׁיב הַרְבֵּי: "לֵךְ לְבֵיתָם וְהַקֵּשׁ בְּדָלֵת. כְּשֶׁתִּשְׁמַע צְעָדִים, הִנֵּח אֶת הַמַּעֲטָפָה עַל הַמְּפִתֵן וּבְרַח מִיָּד בְּטָרֵם יְבַחֲנוּ בְּךָ".

בְּאֲשֶׁר צָוָה הַמְזוֹכֵר, כֵּן עָשָׂה. בְּאוֹתָה שָׁנָה הִסְבּוּ בְּנֵי הַמְשֻׁפָּחָה לִיד שְׁלִחַן עֲרוּךְ כְּהַלְכָתוֹ. הֵם אִפְלוּ לֹא הֶעֱלוּ בְּדַעְתָּם מִהִיכֹן הִגִּיעַ הַכֶּסֶף.

